

HUMANITÁRNÍ POMOC A ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Manuál pro učitele 2. stupně ZŠ
a nižších ročníků víceletých gymnázií

Humanitární pomoc
a rozvojová spolupráce
ve školách

Ú - ÚVOD

1 - GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

2 - METODY

3 - TÉMATA GLOBÁLNÍHO ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

3.1. HUMANITÁRNÍ POMOC

Teorie

Aktivita

- Aktivita 1: Aktuální humanitární katastrofy
- Aktivita 2: Den humanitárního pracovníka na Haiti
- Aktivita 3: Aceh

3.2. ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Teorie

Aktivita

- Aktivita 4: Rozvojové cíle tisíciletí
- Aktivita 5: Koláž
- Aktivita 6: Pojmy
- Aktivita 7: Nakresli mapu světa
- Aktivita 8: Den rozvojové pracovníce v Čečně
- Aktivita 9: Vesnice v Indii
- Aktivita 10: Co říkají čísla
- Aktivita 11: Pexeso
- Aktivita 12: Můj den
- Aktivita 13: Co si myslí děti v Ugandě
- Aktivita 14: Děti ve světě

3.3. ČESKÁ REPUBLIKA NA POLI HUMANITÁRNÍ POMOCI A ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE

Teorie

Aktivita

- Aktivita 15: Co je na fotce?
- Aktivita 16: Anketa

4 - ODKAZY, ZDROJE

Název: Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce. Manuál pro učitele ZŠ a víceletých gymnázií.

Autorka: Zuzana Klímová Vaňková

Editace: Ilona Gajdíkova, Alžběta Stropnická

Grafika: Lukáš Hájek

© Charita Česká republika, Praha 2013, 2. vydání

Materiál vznikl v rámci projektu Prohloubení povědomí o rozvojových otázkách mezi učiteli a žáky 2. stupně na základních školách v ČR. Projekt byl podpořen z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Materiál byl aktualizován v rámci projektu HUMR – Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce ve školách. Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Vážené paní učitelky, vážení páni učitelé,

Manuál, který držíte v rukách, je jedním z výstupů projektu „Prohloubení povědomí o rozvojových otázkách mezi učiteli a žáky 2. stupně na základních školách v ČR“ a následně byl aktualizován v rámci projektu „HUMR – Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce ve školách“.

Manuál je příspěvkem do širokého proudu globálního rozvojového vzdělávání, které je možné dobře využít při plnění průřezových témat. Globální rozvojové vzdělávání (GRV) je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje hodnoty a postoje tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů.

Tématem manuálu je humanitární pomoc a rozvojová spolupráce. Pokud se rozhodnete toto téma do své výuky zařadit, tento materiál by vám měl pomoci s přípravou. Celý text je tematicky členěn a teoretická část, která slouží zejména jako podklad pro učitele, je vždy doplněna podrobně popsanými aktivitami, které je možné použít ve výuce žáků 2. stupně základních škol či víceletých gymnázií. Aktivitu je možné využít ve více předmětech, je možné je upravovat pro různé věkové kategorie a některé nápady na další varianty jsou u jednotlivých aktivit rovněž uvedeny.

Manuál můžete buď využívat postupně tak, jak je řazen, nebo si můžete vybrat jednotlivá témata podle toho, co se vám právě hodí do konkrétních hodin, a případně navazovat dle navržených pokračovacích aktivit. Pokud se rozhodnete touto problematikou zabývat hlouběji než jen v jednotlivých hodinách, naleznete zde také nápady např. na projektové dny. K manuálu je také přiloženo CD, na kterém jsou umístěny další doplňující materiály a informace včetně bohatého obrazového materiálu.

Manuál Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem postihnout širokou problematiku humanitární pomoci a rozvojové spolupráce. Slouží spíše jako zdroj nápadů a inspirace, neboť věříme, že jednotliví učitelé, kteří znají své žáky nejlépe, budou jednotlivé aktivity rozvíjet, přetvářet a upravovat podle aktuálních potřeb a schopností konkrétních třídních kolektivů.

Přejeme vám příjemnou práci s manuálem!

Ilona Gajdíková
Manažerka projektu Prohloubení povědomí
o rozvojových otázkách mezi učiteli a žáky
2. stupně na základních školách v ČR

Alžběta Stropnická
Manažerka projektu
HUMR – Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce ve školách

Globální rozvojové vzdělávání

1

CO JE (GRV) „GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ“ ?

Definice globálního rozvojového vzdělávání různých subjektů působících v oblasti vzdělávání se od sebe liší, a to zejména důrazem, jaký kladou na jednotlivé aspekty GRV. Můžeme však říci, že GRV:

Informuje o aspektech života v dnešním globalizovaném světě,

vysvětluje souvislosti mezi životy lidí v různých částech světa,

zdůvodňuje, proč se o tyto souvislosti zajímat,

učí vyhodnocovat informace a šíří povědomí o možnostech, jak se aktivně podílet na řešení problémů a jak ovlivňovat globální procesy.

Cílem GRV ve školách je přiblížit žákům problémy současného světa a připravit je na jejich řešení.

Tedy zprostředkovává informace a rozvíjí dovednosti (kritické myšlení, argumentace, spolupráce apod.), podněcuje k zaujetí postoje. Opírá se o hodnoty solidarity, spravedlnosti a udržitelného rozvoje.

JAKÁ TÉMATA PATŘÍ DO GLOBÁLNÍHO ROZVOJOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ?

Globalizace, sociální spravedlnost a chudoba, humanitární pomoc, rozvojová spolupráce, lidská práva, mír a konflikty, migrace, fair trade, mezinárodní organizace, životní prostředí a udržitelný rozvoj, světový obchod a mezinárodní dluh, gender a rozvoj a mnoho dalších.

JAKÝ SMYSL MÁ GRV VE ŠKOLE?

Pomoci žákům pochopit dnešní globalizovaný svět a procesy v něm, které ovlivňují náš každodenní život.

- Pomoci žákům získat schopnost zaujmout stanovisko a následně podle něj jednat.
- Žáci a učitelé se setkávají s tématy GRV dnes a denně při výuce i ve svých životech.
- Poskytnout žákům kompetence potřebné k zaujetí role aktivního občana (nejen pasivního spotřebitele).

OTÁZKY ŽÁKŮ, NA KTERÉ GRV MŮŽE PŘINÉST ODPOVĚĎ:

Evropy se to přece netýká, nějaké společné řešení problémů světa, my si je přece vyřešíme sami, tak nás to nemusí zajímat...

(OSN, Rozvojové cíle tisíciletí)

Proč to trvá tak dlouho, než dostanou všichni pomoc? Ostatní se tam bojí jet a dovést jim jídlo?

(zemětřesení na Haiti)

Co je špatného na dětské práci, já taky doma pracuju aspoň si vydělávám peníze...

Adoptovali jsme společně „na dálku“ kluka v Africe, co kdyby si nějaký Amík adoptoval mě?

Proč by mě to mělo zajímat?

(problematika HIV / AIDS v subsaharské Africe)

Ale přece by mohli víc pracovat a nečekat jen na nějakou pomoc od nás...

(chudoba ve světě)

JAKÝ SMYSL MÁ GRV VE SPOLEČNOSTI?

Potřeba smysluplného světa – lidé potřebují rozumět světu, ve kterém žijí; GRV lidem pomáhá porozumět globálním procesům, které ovlivňují jejich každodenní životy.

- Spravedlnost a udržitelný rozvoj – GRV přináší lidem informace; bez podpory informované veřejnosti není možné dosáhnout spravedlnosti ani udržitelného rozvoje.
- Soustavné řešení problémů globalizovaného světa – problémy současného světa nelze vyřešit bez politické vůle a veřejného financování (a proto je nutný demokratický dialog informované společnosti).
- Zájem veřejnosti o rozvojovou problematiku – podle výzkumů veřejného mínění lidé podporují rozvojovou spolupráci, ale mají velmi malé znalosti rozvojové problematiky.
- Možnost podílet se, ovlivňovat a aktivně jednat na spoluvytváření našeho světa – což není možné bez znalostí, dovedností a schopností.

GRV DÁVÁ UČITELŮM:

- rámec, pomocí kterého mohou tato témata zasadit do kontextu
- informace, pomocí kterých mohou témata vysvětlit
- metody, jakým způsobem s tématy pracovat jak je přiblížit žákům
- obohacení výuky – GRV přináší nová a zajímavá témata do výuky, jiný úhel pohledu na svět (lze využít v rámci průřezových témat, občanské výchovy, dějepisu, zeměpisu, výtvarné výchovy, cizích jazyků, českého jazyka a literatury apod.)
- efektivní způsob, jak utvářet a dále rozvíjet klíčové kompetence, tedy jak splnit cíle základního vzdělávání

klíčové kompetence

Souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti, přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a posilování funkcí občanské společnosti.

Klíčové kompetence v základním vzdělávání jsou kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní.

RVP vymezuje klíčové kompetence na úrovni, které mají dosáhnout všichni žáci na konci základního vzdělávání.

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2007)

Klíčové kompetence mohou být mimo jiné utvářeny prostřednictvím globálního rozvojového vzdělávání:

kompetence k učení – žák

- vyhledává a třídí informace, efektivně je využívá
- propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí, vytváří si komplexní pohled

kompetence k řešení problémů – žák

- rozpozná a pochopí problém, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit

kompetence komunikativní – žák

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu
- naslouchá promluvám druhých lidí, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů

- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem

kompetence sociální a personální – žák

- účinně spolupracuje ve skupině
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat
- s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá
- poučení z toho, co si druhí lidé myslí, říkají a dělají

kompetence občanské – žák

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

kompetence pracovní – žák

- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot

JAK ZAŘADIT GRV DO VÝUKY?

- Použitím metod a aktivit GRV v rámci stávajících předmětů.
- Realizací dlouhodobého projektu (nebo projektového dne) na téma GRV.
- Uspořádáním zvláštního semináře, kurzu, přednášky.
- Vytvořením nového předmětu (např. Globální výchova).

V popisu jednotlivých aktivit naleznete informaci, v rámci kterého předmětu nebo průřezového tématu lze aktivitu použít.

Obecně mají témata GRV blízko zejména následujícím:

Občanská nauka, Dějepis, Zeměpis, Přírodopis, Cizí jazyky, Výtvarná výchova, Český jazyk a literatura. V rámci průřezových témat možno zařadit do jakéhokoli předmětu.

Průřezová témata

Mají svým charakterem velmi blízko ke GRV, jejich cíle i tematické okruhy se do značné míry kryjí s cíli a okruhy GRV a nabízí mnoho možností pro využití aktivit obsažených v tomto manuálu.

Reprezentují v RVP okruhy aktuálních problémů současného světa (stejně jako GRV) a vytvářejí příležitost pro individuální uplatnění žáka, rozvoj jeho osobnosti, ale rovněž pro rozvoj schopnosti spolupracovat a důraz je kladen zejména na oblast postojů a hodnot.

Vzdělávací cíle průřezových témat jsou natolik specifické, že nebyly zařazeny jako součást vzdělávacích oborů, ale jsou uvedeny samostatně. Tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV (ale všechna nemusí být zastoupena v každém ročníku).

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova (OSV)
- Výchova demokratického občana (VDO)
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)
- Multikulturní výchova (MKV)
- Environmentální výchova (EV)
- Mediální výchova (MV)

Není stanoven závazný obsah ani závazné očekávané výstupy. Závazná jsou jen samotná průřezová témata a tematické okruhy. Výběr podtémat v rámci tematických okruhů je v kompetenci školy – GRV představuje příležitost k naplnění jednotlivých tematických okruhů průřezových témat.

Průřezová témata mají směřovat (stejně jako celá školní výuka) k získání klíčových kompetencí, navíc umožňují profilaci školy určitým směrem (např. Globální škola).

(Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2007)

KDY BĚHEM VÝUKY VYVSTÁVAJÍ TÉMATA TÝKAJÍCÍ SE GRV? KDY LZE VYUŽÍT NÁSTROJŮ GRV?

V případě, že tématem je:

- politika (ministerstva, mezinárodní instituce, mezinárodní dohody, zahraniční politika apod.)
- společnost (cestování, studium v zahraničí, peněžní sbírky na charitativní účely, sport, konflikty, přistěhovalectví apod.)
- kultura (filmy, hudba, výtvarné umění, literatura, divadlo apod.)
- příroda a životní prostředí (přírodní katastrofy, přírodní bohatství, zemědělství, podnebí, klimatické změny apod.)
- ekonomika (daně, financování zahraniční rozvojové spolupráce, obchod, výroba, ceny apod.)

JAKÉ METODY POUŽÍVÁ GRV?

Metody lze charakterizovat jedním slovem: AKTIVITA – tedy aktivní zapojení všech účastníků vzdělávacího procesu; tzn. žáci se aktivně zapojují do výuky, hledají a třídí informace, diskutují, tvoří, spolupracují, hrají role apod.

Metody použité v tomto manuálu:

- Brainstorming
- Brainwriting
- Diskuse
- Práce s prameny, získávání informací a jejich analýza
- Projekty
- Myšlenková mapa
- Hraní rolí
- Peer Education
- Řazení dle priorit
- Přemýšlení - diskuze - kompromis
- Strom analýza

TIPY PRO GRV V PRAXI:

Změňte prostorové uspořádání třídy. Metody GRV vyžadují aktivní zapojení žáků, je proto vhodné změnit tradiční uspořádání třídy, kdy žáci sedí v lavicích. Odsuňte lavice ke stěnám a nechte žáky sedět v kruhu.

Toto uspořádání povzbuzuje komunikaci a aktivitu, bourá bariéry, umožňuje lepší pohyb po třídě; doporučujeme i u aktivit, kdy je na programu písemná aktivita. Žáci mohou psát na lavicích u zdí a během prezentací a diskuze sedět v kruhu.

Utvořte **nové skupiny/dvojice na spolupráci**. Rozdělte tradiční třídní skupinky a dvojice, umožněte žákům spolupracovat v neobvyklých skupinách.

Náměty na rozdělení:

- rozpočítejte třídu
- nalepte žákům na záda barevné papírky (množství barev = počet skupin)
- nechte žáky, ať losují barevné předměty z krabičky (počet barev = počet skupin)
- rozstříhejte obrázky/fotografie, každému dejte jeden díl a nechte žáky, ať je složí dohromady (počet fotografií = počet skupin, počet rozstřížených dílů fotografie = počet žáků ve skupině)

Nevynechávejte u aktivit **závěrečnou diskuzi a reflexi**. Kladte otevřené otázky, podporujte žáky, aby vyjádřili své názory, pocity, připomínky (kladné i záporné), buďte moderátorem diskuse, pomozte žákům, aby dokázali ohodnotit, co jim aktivita přinesla.

Pokud vybíráte **zprávy a fotografie z rozvojových zemí** z médií, nabízíme tato doporučení:

- fotografie a zprávy by měly být založeny na respektu, rovnosti, solidaritě a spravedlnosti
- nezdůrazňovat rozdíly a odlišnosti (rozdělení „my versus oni“), ale spojovat podobné s podobným (příklad chybného výběru – např. ilustrační fotografie Vietnamce a Čecha, kdy jeden bos seje rýži, druhý v obleku u počítače;

správně: zobrazit českého zemědělce a vietnamského zemědělce, nebo českého úředníka a vietnamského úředníka)

- pravdivé zobrazení skutečnosti, tak, aby přispělo k porozumění širšího kontextu situace vyloučení stereotypního a diskriminujícího zobrazení
- úcta k lidským právům a lidské důstojnosti.

(Zdroj: Mediální příručka (Rozvojové cíle tisíciletí), finep, 2008.)

CHARAKTERISTIKA METOD POUŽÍVANÝCH V MANUÁLU

Všechny níže jmenované metody lze použít k jakémukoli tématu v manuálu, pro rozšíření aktivit, nebo jako aktivitu samostatnou, doplňující nějaký teoretický výklad.

BRAINSTORMING

Kreativní skupinová technika, jejímž cílem je rychle získat co nejvíce nápadů, názorů, rozprout kreativní myšlení, nalézt nový způsob řešení problému nebo nový náhled; lze použít jako úvod k probírání nového tématu (ke zmapování znalostí a názorů diskutujících), nebo jako myšlenkovou „rozcvičku“.

Účastníci by měli být povzbuzováni, aby sdělovali jakékoli nápady k tématu, bez autocenzury („co mi přijde na jazyk“); inspirace ostatními návrhy je vítána; všechny nápady jsou zapisovány na tabuli/flipchart (na místo viditelné všem účastníkům); důležité je množství nápadů, úkolem moderátora je povzbudit účastníky k aktivnímu zapojení (řekněte cokoli vás napadne, když se řekne ..., může to být podstatné jméno, sloveso, přídavné jméno, jméno člověka, činnost...)

Pomůcky:

- tabule/flipchart na zapisování

Pravidla:

- Co nejvíce nápadů.
- Zapisování na viditelné místo.
- Nekomentovat, nehodnotit, nekritizovat návrhy (platí pro všechny zúčastněné).
- Po sběru návrhů dochází ke třídění – práce s návrhy podle účelu brainstormingu.
- Komentář zajímavých nápadů, uvedení definice pojmu nebo přehled navrhovaných řešení (pokud je účelem brainstormingu navrhnout řešení problému).

Postup:

- Vysvětlíte pravidla brainstormingu – viz výše (důležité je zdůraznit žákům, že jde o jakousi burzu nápadů, jakýkoli nápad je vítán, jde o to, sesbírat co nejvíce návrhů, ne je hodnotit).
- Určete zapisovatele.
- Sdělte žákům téma (např. „Co vás napadne, když se řekne ROZVOJ?“).
- Zápis nápadů.
- Shrnutí nápadů, komentář vybraných zajímavých návrhů, definic, námětů apod. (nikoli negativní, jen pozitivní).

BRAINWRITING

Obdoba brainstormingu, také jde o sběr nápadů, názorů, podnětů; probíhá písemnou formou. Vhodné k překonání studu, obav sdělit své nápady celé skupině, zároveň přiměje k zapojení i méně aktivní/nesmělé účastníky.

Pomůcky:

- list papíru pro každého žáka
- psací potřeby
- tabule

Postup:

- Vysvětlíte pravidla a cíl brainwritingu (upozorníte, že nejde o test, poslouží pro práci skupiny).
- Rozdělte třídu do skupin po 5–6 žácích.
- Každý žák dostane nadepsaný papír s tématem (např. chudoba).
- Každý žák napíše alespoň 1 nápad.
- Měřte čas, po 2 minutách žáci podají svůj list papíru dalšímu ve skupině.
- Žáci si přečtou předešlé nápady na papíře a připiší další (inspirovaný tím, co už je napsáno).

- Opakuje se, dokud každý nepsal na všechny papíry ve skupině.
- Každá skupina představí ostatním, co její členové zapsali.
- Shrňte a okomentujte, co bylo řečeno (co se opakovalo, napadalo žáky ve všech skupinách, co je originální nápad, podobně jako u brainstormingu).
- Případně je možné jen sesbírat popsané papíry a použít jako zdroj informací pro přípravu vyučovací hodiny – co žáci vědí/nevědí o tématu, co je napadá, zajímá, apod.

DISKUSE V KRUHU

Metoda pro usnadnění, rozpróduení skupinové diskuse. Cílem je, aby každý člen skupiny měl možnost vyjádřit se k tématu, přispět do diskuse, získal prostor; rozvíjí komunikační dovednosti a posiluje vztahy. Důležitý je demokratický princip a vystupování učitele v roli moderátora diskuse, nikoli přednášejícího.

Pomůcky:

- židle (polštáře) na sezení
- předmět pro předávání v kruhu (míč, plyšová hračka, klobouk apod. – dále nazýván jako „mikrofon“)

Postup:

- Žáci i učitel sedí v kruhu (uprostřed by neměla být žádná velká fyzická překážka – stůl, lavice apod.).
- Vysvětlíte pravidla: každý mluví, jen když drží v ruce „mikrofon“; každý může svobodně vyjádřit svůj názor, jakýkoli podnět a příspěvek do diskuse je vítán.
- Aktivita na úvod – je vhodné začít jednoduchou aktivitou, kdy žáci reagují na jednoduchá prohlášení a každý, kdo by odpověděl „ano“, udělá krok dopředu, „ne“ je krok zpět (případně sednout); začíná se prohlášeními typu „Mám domácí zvíře“ nebo „Mám rád vanilkovou zmrzlinu“, po několika konstatováních se přejde k prohlášením, která jsou relevantní k tématu celé aktivity (např. „Chtěl bych cestovat do Afriky“); prohlášení nemají být moc složitá, jde o vstupní, krátký úvod k diskusi v kruhu.
- Vezměte si do ruky „mikrofon“, vyslovte začátek nějaké věty (představující hlavní téma diskuse) a požádejte žáky, aby větu dokončili. (Například: „Odhaduje se, že pouze necelých 70 % dospělých lidí na světě umí číst a psát. Podle mého názoru...“).
- Vystupujte v roli moderátora diskuse žáků na dané téma.
- Shrňte hlavní myšlenky, uzavřete diskusi.

MYŠLENKOVÁ MAPA (MIND MAP)

Pomůcky:

- velký list papíru
- psací potřeby

Postup:

Technika pro grafické znázornění myšlenek, řešení problému, pomoc při studiu (zpřehlednění komplexního problému).

- Ve středu čistého papíru napište hlavní téma.
- Části problému, dílčí témata vepište kolem středu a spojte čarami s hlavním tématem, každé podtéma můžete dále rozvíjet a větvit a podle potřeby spojovat s jinými větvemi a tématy na mapě.
- Používejte barvy, symboly, obrázky.
- Pro označení větví používejte hesla nebo krátké věty.

VZÁJEMNÉ VZDĚLÁVÁNÍ (PEER EDUCATION)

Postup:

MLadí lidé předávají svoje znalosti svým vrstevníkům (žáci svým spolužákům ve třídě); skupina žáků (nebo jednotlivců) si najdou informace k určitému tématu a podělí se o své znalosti s ostatními. Důležitá je zvolená metoda, ne přečtení referátu, ale důraz na způsob podání, prezentace, aktivní zapojení spolužáků.

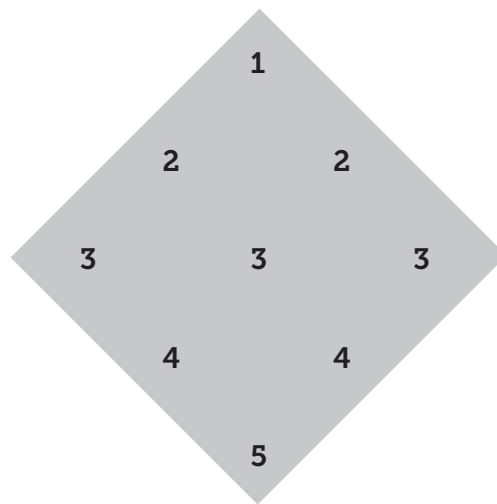
ŘAZENÍ PODLE PRIORIT

Postup:

Metoda s cílem vyjasnění názorů a povzbuzení debaty ve skupině.

- Napište na kartičky prohlášení/témata/předměty, které je třeba seřadit.
- Rozdělte žáky do malých skupin nebo dvojic.
- Zadejte žákům úkol, ať seřadí kartičky podle důležitosti.
- Jednotlivé skupiny prezentují ostatním jak kartičky seřadily.
- Vedte diskusi, jejímž cílem je shoda celé třídy na pořadí.

Další variantou prioritizace je **metoda diamant** – řazení priorit do tvaru diamantu, kdy nejdůležitější je nahoře, nejméně důležité dole:

2

PŘEMÝŠLENÍ – DISKUSE – KOMPROMIS (1-2-4)

Cílem metody je formulace vlastního názoru, zamyšlení nad problémem, diskuse, argumentace a hledání kompromisu. Výhodou je i zapojení všech žáků do aktivity.

Postup:

- Zadejte žákům úkol, ať si promyslí určitý problém a napíšou své vlastní stanovisko.
- Poté ať ve dvojicích porovnají své názory a prodiskutují je.
- Dále ať utvoří větší skupiny a snaží se najít společné stanovisko.
- Takto vytvořené skupiny prezentují své názory celé třídě (případně je možné spojovat skupiny a diskutovat, dokud celá třída nenalezne společné řešení).

STROM ANALÝZA

Metoda na prozkoumání příčin a důsledků určitého problému.

Pomůcky:

- velký list papíru (A1) s jednoduchou kresbou stromu
- psací potřeby

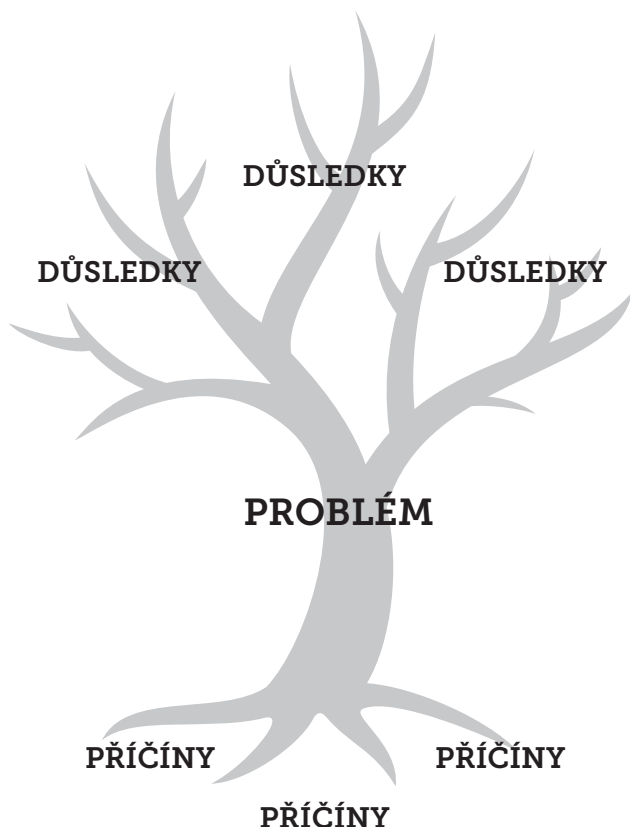
Postup:

- Rozdělte třídu do skupin.
- Dejte každé skupině papír s kresbou stromu.
- Vysvětlete žákům, že mají na kmen stromu napsat problém/otázku, kterou řeší. Kořeny symbolizují příčiny, větve představují dopady. Povzbudte žáky, ať zapisují svoje nápady do kresby stromu.
- Každá skupina prezentuje svoji analýzu zbytku třídy.
- Vytvořte jednu společnou kresbu stromu, kde budou uvedeny všechny příčiny a dopady, které žáci v jednotlivých skupinách vymysleli.

- Diskutujte se žáky: Pomohla vám tato analýza lépe pochopit zkoumaný problém? Jsou zde nějaké souvislosti mezi jednotlivými příčinami a dopady? Jeví se vám teď zkoumaný problém jednodušší, nebo více komplikovaný? Napadají vás nějaká řešení problému?

(upraveno dle: Pamoja, Pamoja Teachers Manual 2010 – 2011)

2

NÁVRHY DALŠÍCH AKTIVIT

Tyto aktivity lze použít například v rámci projektového dne, nebo jako mimoškolní aktivitu, popřípadě dlouhodobý projekt. Je důležité, aby aktivitu organizovali a řídili sami žáci, učitel má roli poradce, mentora. Je vhodné, aby si formu a téma zvolili sami žáci na základě svých znalostí a zkušeností získaných v rámci GRV.

Příklady témat: Indie, Afrika, chudoba, spolupráce apod. (lze se inspirovat tématy z manuálu).

Je možné uspořádat například:

- výstavu plakátů
- divadelní představení
- hudební představení
- filmový klub
- studentskou konferenci
- vytvořit informační stánek (přímo ve škole nebo na veřejném místě ve městě)
- soutěž esejů
- internetovou diskusi (na sociální síti)
- vytvořit blog nebo internetovou stránku
- pozvat hosta/odborníka na diskusi
- dobrovolnickou pomoc

Témata / Humanitární pomoc

BRAINSTORMING SE ŽÁKY NA TÉMA
„HUMANITÁRNÍ POMOC“

LÉKY POTRAVINY
TSUNAMI VÝBUCH
AFRIKA SOPEK
LÉKAŘI
KATASTROFY
PŘÍRODNÍ
ZEMĚTŘESENÍ
NA HAITI –
POSLAT LÉKY,
POTRAVINY,
STAVEBNÍ MATERIÁL
EPIDEMIE
POMOC PRO
POSTIŽENÉ OBLASTI
INFEKČNÍ
NEMOCI
PENÍZE
POMÁHAT
CHUDÝM
LIDEM
HLADOMOR
INDIE
CHUDOBA
SOCIÁLNÍ POMOC TĚM, KDO
NEROVNOST JI POTŘEBUJÍ

TEORIE

CO JE HUMANITÁRNÍ POMOC?

Cílem humanitární pomoci je co nejrychleji poskytnout pomoc a snížit utrpení lidí, kteří se ocitli v ohrožení způsobeném katastrofou nebo konfliktem; tedy:

- zachraňovat životy
- snižovat strádání
- chránit důstojnost dotčených osob

Humanitární pomoc je bezprostřední krátkodobá pomoc, která lidem zasaženým humanitární krizí pomůže uspokojit jejich základní životní potřeby v oblastech:

- voda/hygiena
- potraviny/výživa
- obydlí
- zdravotní péče

Humanitární pomoc obvykle zahrnuje poskytnutí stanů, příkryvek, potravin, vody, léků, lékařských zařízení, zařízení na čištění vody, paliva apod.

KDY JE HUMANITÁRNÍ POMOC POSKYTOVÁNA? CO ZNAMENÁ POJEM HUMANITÁRNÍ KRIZE?

Poskytuje se v případech krize vyvolané:

- **přírodní katastrofou** (zemětřesení, povodně, tsunami, sopečný výbuch, sesuvy půdy, tropické bouře, sucha, požáry, extrémní teploty, epidemie apod.); v nedávné době například:
 - zemětřesení na Haiti v lednu 2010
 - zemětřesení v Chile v únoru 2010
 - tajfun a povodně v JV Asii a Číně v červnu a červenci 2010
 - povodně ve střední Evropě během května 2010
 - povodně v Pákistánu v létě 2010
 - dzud (extrémně nízké teploty spojené s bohatou sněhovou nadílkou) v Mongolsku na přelomu let 2009 a 2010
 - zemětřesení a vlna tsunami, které mimo jiné způsobily havárii v jaderné elektrárně Fukušima v Japonsku v roce 2011
 - zemětřesení v Číně a v Íránu v roce 2013 apod.
- **katastrofou způsobenou lidmi**, například:
 - průmyslová havárie v Bhópálu v Indii v roce 1984
 - havárie v Černobylské jaderné elektrárně v roce 1986
- **ozbrojeným konfliktem**, může se jednat o aktuální, právě probíhající nebo nedávno ukončený konflikt (např. Irák, Afghánistán)
- **dlouhodobým konfliktem**, souběhem několika krizových událostí. Jedná se o krizové, dlouhodobě nestabilní oblasti v komplexní a dlouhodobě humanitární krizi (např. Kašmír, Barma, Čečensko, Kolumbie, Demokratická republika Kongo, subsaharská Afrika apod.)

Humanitární krize

nebo „humanitární katastrofa“ je událost nebo série událostí, která představuje zásadní ohrožení zdraví, bezpečnosti, nebo naplnění základních životních potřeb velké skupiny lidí. Ozbrojené konflikty, epidemie, hlad, přírodní katastrofy a jiné závažné mimořádné události, to vše může zahrnovat nebo vést k humanitární krizi.

CO SE DĚJE PO KATASTROFĚ? KDO A JAK POMÁHÁ?

V „první linii“ pomáhají:

- týmy lékařů (ošetření raněných a nemocných, polní nemocnice, záchranné týmy...)
- bezpečnostní složky (např. experti na vyhledávání min, ochrana civilistů, ochrana humanitární pomoci, bezpečnostní stabilizace postižené oblasti apod.)
- logistické týmy (přeprava hmotné pomoci, sklady, koordinace, mapování potřeb apod.)
- specialisté na zajištění dalších chybějících funkcí – např. budování alternativních komunikačních prostředků
- pracovníci poskytující krizovou psychosociální pomoc

AKTÉŘI

První, kdo reaguje na katastrofu, jsou místní lidé; poskytují pomoc, provádějí záchranné operace a rekonstrukci. Možnosti a schopnosti místních reagovat na krizovou situaci se velmi liší, závisí:

- na situaci v regionu (ekonomická, bezpečnostní, infrastruktura apod.)
- rozsahu krizové situace – velikosti katastrofy, počtu zasažených obyvatel apod.

Pokud zasažená komunita (stát) nedokáže svými prostředky situaci zvládnout, přichází na pomoc mezinárodní/zahraniční organizace.

Klíčové aktéři:

- místní obyvatelé
- místní vláda
- nevládní neziskové organizace humanitárního zaměření (národní i mezinárodní)
- bezpečnostní složky
- soukromý sektor (pronájem zařízení, dopravních prostředků apod.)

Další velcí poskytovatelé prostředků:

- agentury OSN - UNHCR (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky), UNICEF (Dětský fond OSN), WFP (Světový potravinový program), OCHA (Úřad pro koordinaci humanitární činnosti OSN) a další
- generální ředitelství Evropské komise pro humanitární pomoc (ECHO)
- jednotlivé státy mezinárodního společenství

Znamé mezinárodní a české organizace poskytující humanitární pomoc:

- Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce (<http://www.icrc.org/>)
- Lékaři bez hranic (www.msf.org, www.lekari-bez-hranic.cz)
- International Rescue Committee (www.theirc.org)
- Caritas Internationalis (www.caritas.org)
- Oxfam (www.oxfam.org)
- Care (www.care.cz, www.care.org)
- Save the Children (www.savethechildren.org)
- World Vision (www.worldvision.org)
- Charita Česká republika (www.caritasczech.org)
- Adra (www.adra.cz)
- Člověk v tísni (www.clovekvtisni.cz)

TAKŽE HUMANITÁRNÍ POMOC ZAČÍNÁ KRÁTCE PO KATASTROFĚ A KONČÍ...?

Humanitární pomoc není jen rozdávání jídla a přikrývek, ale důležitou součástí jsou další činnosti v dlouhodobém časovém horizontu:

Posouzení situace, mapování potřeb

Poskytování humanitární pomoci je zahájeno posouzením situace a mapováním potřeb bezprostředně po události. Mapováním potřeb rozumíme zjišťování potřeb zasažených lidí – identifikování zvláště ohrožených skupin, zjišťování, která oblast je zasažena nejhůře a jakým způsobem (chybí zdroj pitné vody, jinde chybí přístřeší, někdo je více ohrožen násilím apod.). Znalost politické, bezpečnostní, společenské a ekonomické situace je nutná pro efektivní poskytování humanitární pomoci, je nutné vycházet z místních specifik (jiným způsobem probíhá poskytování humanitární pomoci po zemětřesení na Haiti a jinak např. v Itálii).

Při poskytování humanitární pomoci je nutné vzít v úvahu:

- rozsah a trvání krize (počet obětí, zasažených lidí, velikost území, případně doba trvání krize)
- ekonomickou situaci v regionu (chudoba)
- zvyky a další specifika postižených skupin
- podnebí (teplo, zima, sucho, monzun, případně další možná rizika např. období hurikánů apod.)
- bezpečnostní situaci (míra kriminality, přítomnost nebezpečných zařízení v regionu apod.)
- rozvoj infrastruktury
- fungování státní správy (včetně míry připravenosti na případné krizové události, systém civilní ochrany, vlastní záchranný systém)
- případnou přítomnost mezinárodních organizací a vojenských sil, využitelných pro bezpečnostní stabilizaci i samotnou distribuci humanitární pomoci
- fungování místních neziskových organizací

Mapování potřeb probíhá nejen bezprostředně po katastrofě, ale i opakovaně během poskytování pomoci.

Mobilizace zdrojů

Získávání zdrojů na efektivní pomoc, zejména se jedná o pomáhající profesionály a finanční prostředky.

Vyhodnocení

Shrnutí průběhu poskytování pomoci, analýza slabých a silných stránek, návrhy na zlepšení a sepsání ověřených postupů využitelných pro případné další podobné události.

Prevence/příprava strategie

Jaký bude postup v případě další podobné katastrofy; personální, materiální a finanční zajištění, plán spolupráce a koordinace s jinými aktéry; prevence – snižování rizika.

KDY DOJDE K UKONČENÍ POMOCI? CO SE DĚJE DÁL V POSTIŽENÝCH OBLASTECH?

Humanitární pomoc při mimořádných událostech je krátkodobá (odlišné je to v případě dlouhotrvajících humanitárních krizí, kdy je poskytování humanitární pomoci dlouhodobou záležitostí). Operace obvykle trvají několik měsíců.

V době ukončení poskytování humanitární pomoci by osoby, kterým byla pomoc poskytována, měly mít situaci pod kontrolou, nebo je jim poskytována jiná, dlouhodobější forma pomoci – rozvojová pomoc (viz kapitola 4 „Rozvojová spolupráce“).

Cílem humanitární pomoci není jen vrátit život zasažených lidí do stavu, v jakém byl před krizí/katastrofou; je nutné brát v potaz možná budoucí rizika a snažit se jim předcházet.

Na humanitární pomoc poskytovanou v rozvojových zemích navazuje rozvojová spolupráce; v případě komplexních dlouhodobých krizí se humanitární pomoc a rozvojová spolupráce prolínají, běží současně.

Aktuální humanitární katastrofy

CÍLE

- Žáci se zamyslí nad způsobem, jakým média informují o humanitární krizi a humanitární pomoci
- Žáci dokáží definovat a mají bližší představu, co znamenají pojmy humanitární katastrofa a humanitární krize
- Žáci si uvědomí širší okolnosti týkající se humanitární pomoci

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (mluvený a písemný projev), Výchova k občanství. VMEGS, MV (kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, vnímání autora mediálních sdělení).

PODKLADY / POMŮCKY

- lepidlo
- tabule/flipchart
- definované základní termíny (na tabuli/flipchartu): humanitární pomoc, humanitární krize (viz Humanitární pomoc, kap. 3)

POPIS AKTIVITY

- Žáci dostanou za úkol (do příští vyučovací hodiny) vyhledat a přinést nějakou zprávu/článek (z novin, internetu, televize) o humanitární katastrofě může se týkat nějaké aktuální katastrofy, nebo jakékoli, která se udála dříve a z nějakého důvodu o ní média informují. Žáci mohou využít také starší články na internetu, nebo starší výtisky novin (archivovaných v knihovně)
- rozdělte třídu do skupin po 4-5 žácích, ve skupinách si žáci vzájemně představí zprávy, které přinesli
- vyberou jednu zprávu, která jim připadá nejvíce zajímavá, doprostřed velkého papíru (nejlépe formát A1 nebo A2) nalepí kopii článku, nebo napíšou obsah zprávy
- podtrhnou nejdůležitější informace
- zamyslí se, jaké otázky je napadají, co dalšího by se chtěli o tématu zprávy dozvědět a napíšou otázky na papír kolem zprávy. Otázky týkající se předmětu zprávy, otázky týkající se zdroje informací, jestli je zpráva pravdivá, přesná apod., otázky týkající se širšího dopadu problému, o kterém se píše (dopad na životní prostředí, ekonomický dopad, sociální, politický apod.)
- každá skupina vybere 3 nejdůležitější dotazy a prezentuje svou zprávu i svoje otázky zbytku třídy, učitel запиše na tabuli vybrané zprávy a nejdůležitější otázky
- učitel definuje základní pojmy (humanitární pomoc, humanitární krize, případně humanitární organizace apod.)
- diskuse: jaké zprávy skupiny vybraly (liší se nebo jsou shodné s ostatními skupinami), napadá ostatní žáky jiná otázka k jednotlivým zprávám, na kterou by chtěli znát odpověď
- **možné pokračování:** zadat žákům úkol, aby se sami pokusili najít odpovědi na své otázky a prezentovali je třídě na další hodinu

3.1

AKTIVITA 1

VARIANTY

V době, kdy se aktuálně odehrává nějaká katastrofa, je možné pouze zadat úkol, ať si každý žák přinese výtisk jakýchkoli novin a při hodině vyberou článek vzta-
hující se ke katastrofě, který je zaujal. Učitel sám vybere aktuální články (do
každé skupiny jiný, tedy jeden pro 4–5 žáků)

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Den humanitárního pracovníka na Haiti (Aktivita 2)

3.1

AKTIVITA 1

Den humanitárního pracovníka na Haiti

CÍLE

- seznámit žáky s tématem humanitární pomoci
- žáci porozumí, jak funguje humanitární pomoc a získají konkrétní představu co je náplní práce humanitárního pracovníka

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura, Zeměpis, Výchova k občanství.
VMEGS (Evropa a svět, mezinárodní organizace), MKV (Princip sociálního smíru a solidarity).

PODKLADY/POMŮCKY

- dostatečný počet kopií textu „Den humanitárního pracovníka na Haiti“ (pro každého žáka jeden)
- tabule/flipchart
- projektor/interaktivní tabule (promítnutí fotek)

POPIS AKTIVITY

- brainstorming nebo brainwriting na téma „humanitární pomoc“ (popis metod v kapitole „Metody“)
- vysvětlíte, co je to humanitární pomoc
- diskuse: Vědí žáci, co to znamená „humanitární pomoc“? Napadají je nějaké příklady humanitární krize? Co slyšeli o humanitární krizi a pomoci z médií?
- ukažte žákům fotografie z Haiti po zemětřesení
- rozdejte žákům text „Den humanitárního pracovníka na Haiti“
- instrukce: přečtěte si text, podtrhněte a označte uvedenými symboly:
Co vás překvapilo/šokovalo? (označit !)
Na co se chcete zeptat? (označit ?)
S čím souhlasíte/líbí se vám? (označit +)
Nelíbí, nesouhlasíte? (označit -)
- následuje diskuse: Co žáci označili? Chtěli by strávit den v kůži humanitárního pracovníka? Proč ano, proč ne – co by je bavilo, z čeho by měli obavy?
- reflexe

3.1

AKTIVITA 2

Příklady otázek a komentářů žáků k textu „Den humanitárního pracovníka na Haiti“

Spí v budově? A nemají strach spát v budově? Zůstaly tam stát ještě nějaké budovy?

Místní ženy jim připravily snídani... a proč si ji neudělá sám > Způsobem pomoci je i možnost pracovního uplatnění, dát možnost vydělat si peníze.

Proč to přivezla loď mexické armády? > Mexiko je stát v blízkosti a je schopen poskytnout loď na přepravu pomoci (stejně jako USA).

Má čas sedět u počítače?

Proč by nešla elektřina? Mají generátor? Proč je problém sehnat benzín? > Elektrické vedení je poškozeno zemětřesením, generátor u budovy vyrábí elektřinu, benzínu je nedostatek, dováží se na Haiti stejně jako potraviny a humanitární pomoc.

Proč to pivo nedá místním, kterým přijel pomáhat?

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Haiti

Nejchudší země západní polokoule, 78 % obyvatel (z celkových 9 milionů) žije pod hranicí chudoby, polovina dětí trpí podvýživou, 2/3 obyvatel v produktivním věku jsou nezaměstnaní. Podle odhadů umí jen polovina populace nad patnáct let číst a psát a 280 tisíc lidí je infikováno HIV. Politická situace v zemi je dlouhodobě nestabilní, s historií plnou převratů a diktátorských vlád. Od roku 2004, kdy byl nucen odstoupit dosavadní prezident Jean-Bertrand Aristide, funguje na Haiti stabilizační mise OSN MINUSTAH.

Vedle všech sociálních a politických problémů sužují Haiti i četné přírodní katastrofy jako záplavy, sesuvy půdy, zemětřesení; ovšem žádná s předešlých katastrof se svým rozsahem i počtem obětí ani nepřibližuje zemětřesení v lednu 2010, při kterém zemřelo asi 220 000 lidí.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Aceh (Aktivita 3)
- Den rozvojové pracovnice v Čečně (Aktivita 8)

Aceh [ačeh]

3.1

AKTIVITA 3

CÍLE

- Žáci se seznámí se situací lidí žijících v oblasti sužované dlouhodobým konfliktem a přírodní katastrofou
- Žáci pochopí rozdíl mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací
- Žáci získají představu o dlouhodobých dopadech humanitární krize a jejím řešení; také o tom, že díky zahraniční pomoci může mít kritická situace i pozitivní vyústění

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Dějepis (problémy současnosti, postavení rozvojových zemí), Výchova k občanství (mezinárodní spolupráce, lidská setkání – solidarita, nerovnost apod.), Zeměpis.
VMGES, MV (kritické vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality).

PODKLADY / POMŮCKY

- tabule/flipchart
- kopie sady fotografií (do každé skupiny 1 sadu fotografií; polovina skupin dostane kopii „pozitivního příběhu“, druhá polovina kopii „negativního příběhu“)
- velké papíry a lepidlo
- film o Acehu

POPIS AKTIVITY

- Brainstorming na téma:
Rozvoj
Rozvojová země
Další otázky k brainstormingu: Proč rozvojová? Které to jsou?
Jak se liší životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích?
- Rozdělte třídu do menších skupin (po 4–5 žácích)
Každá skupina dostane:
 - sadu fotografií; polovina skupin dostane „pozitivní“ a polovina „negativní“ příběh (nedávejte kopie fotografií na jednom papíře, ale každou fotku zvlášť, ať si žáci sami mohou určit pořadí fotografií a vymyslet příběh)
 - velký papír a lepidlo
- Žáci mají za úkol vymyslet příběh – nalepit fotografie na papír v libovolném pořadí a vytvořit popisky.
- Nechte alespoň jednu skupinu s „pozitivním“ a jednu s „negativním“ příběhem prezentovat jejich příběh třídě.
- Žáci se podívají na film (trvání: 20 minut) – ve filmu se žáci dozvědí skutečné pořadí událostí na foto grafiích a příběhy, které se zde odehrávají. Můžete na tabuli napsat několik otázek, jako hlavní body, na které se mají žáci soustředit.

Například:

Jaké události negativně ovlivnily život v Acehu?
Co je to „humanitární pomoc“?
Co znamená „rozvoj“?
Kdo pomáhá dětem v Acehu?
Jakou pomoc dostali místní zemědělci?

VARIANTY

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

- Diskuse k filmu: zeptejte se žáků:
 - o čem byl film?
 - co je překvapilo?
 - co je nejvíce překvapilo, v čem se lišil jejich vymyšlený příběh od skutečného?
- Definujte rozdíl mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací (viz příslušné kapitoly 3 a 4).

Pokud z technických nebo časových důvodů nelze promítat film, je možné místo promítání filmu prezentovat fotografie ve skutečném pořadí a s komentářem.

Aceh

Indonéskou oblast Aceh na SZ Sumatře sužovala od konce sedmdesátých let 20. století občanská válka.

Acežské hnutí za svobodu (GAM) se snažilo získat nezávislost na Indonésii. Dne 26. prosince 2004 pak zasáhlo tuto oblast zemětřesení, po kterém následovala ničivá vlna tsunami. Následkem této přírodní katastrofy zemřelo nebo je stále pohřšováno přes dvě stě tisíc osob a pět set tisíc lidí ztratilo domov. Většina západního pobřeží Acehu byla zničena. Zoufalá situace na celém pobřeží Aceh paradoxně napomohla k vyřešení dlouholetého konfliktu, v roce 2005 byla v Helsinkách podepsána mírová smlouva, zajišťující Acehu autonomní postavení v rámci Indonésie.

Následky humanitární katastrofy dnes již nejsou v Acehu na první pohled patrné. Celá oblast se však stále vzpamatovává z následků tsunami a občanského konfliktu. V oblasti také nadále zůstává chudoba. Většina chudých žije ve venkovských oblastech a živí je zemědělství nebo rybářství.

Rozvojová spolupráce

BRAINSTORMING SE ŽÁKY NA TÉMA „ROZVOJOVÉ ZEMĚ“

NEROZVINUTÝ POMOC
PRŮMYSL LIDEM V NOUZI
ŠPATNÉ ŽIVOTNÍ
PODMÍNKY
MONGOLSKO
TEPRVE ROZVÍJEJÍ
PRŮMYSL, JSOU ZAOSTALÍ
KONGO
VELKÁ
ÚMRTNOST
AMERIKA POMOC
AIDS
KATASTROFY
ASIE
CHOROBY
AFRIKY
NEDOSTATEK
VZDĚLANOSTI
NEDOSTATEK PRÁCE,
NEBO KDYŽ JI MAJÍ,
DĚLAJÍ HODNĚ
A DOSTÁVAJÍ
MÁLO ZAPLACENO
CIZINCI
LEPRA
VYHLADOVĚLÍ
LIDÉ
ŽLOUTENKA
SOMÁLSKO

TEORIE

CO JE TO ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE?

Co máme na mysli, když mluvíme o rozvoji? Rozvoj lze definovat jako proces zlepšování původního stavu, kvalitativní změnu. Nemá jen ekonomický rozměr, ale i kulturní, environmentální, sociální, politický; rozvoj ve smyslu zlepšení kvality života.

Co máme na mysli, když mluvíme o spolupráci? Pojem „rozvojová spolupráce“ zdůrazňuje aktivní roli příjemců pomoci, kdy nejsou jen pasivními příjemci, ale vstupují do projektů jako partneři.

Cílem rozvojové spolupráce je zlepšení podmínek, ve kterých lidé žijí (tedy zlepšení kvality života), a to nejen v ekonomické, ale také sociální a politické oblasti (demokracie, lidská práva).

Zjednodušeně řečeno: někdo, kdo má prostředky (finanční nebo materiální), znalosti a příležitost, pomáhá zlepšit situaci někoho, kdo žije v horších podmínkách a postrádá dostatečné zdroje, aby mohl sám svými silami zlepšit svou životní situaci; vše se děje v dlouhodobém horizontu a s důrazem na budoucí soběstačnost a udržitelnost.

Například: nezisková organizace zaměřená na rozvoj chudých venkovských oblastí v Indii poskytne lidem na venkově podporu, aby mohli začít drobné podnikání a byli schopni si tímto způsobem zajistit obživu. Zprostředkuje jim základní znalosti a dovednosti pro podnikání (kurzy počítání, základy ekonomiky a práva podnikání, odborné znalosti pro pěstování určité plodiny nebo výroby tradičních uměleckých předmětů) a pomůže se získáním úvěru od banky, případně dotací na nákup technického zařízení.

KDO JSOU POSKYTOVATELÉ A PŘÍJEMCI?

Aktéři rozvojové spolupráce:

- vlády států
 - v roli poskytovatelů poskytují prostředky na zahraniční rozvojovou pomoc (skrze své rozvojové agentury) – zde mluvíme o zahraniční rozvojové spolupráci (viz níže),
 - v roli příjemců rozhodují o rozdělení prostředků pomoci ve své zemi
- agentury OSN (Rozvojový program OSN, Světová potravinová organizace, Světová zdravotnická organizace)
- UNICEF (Dětský fond OSN), UNIFEM (Rozvojový fond OSN pro ženy)
- mezinárodní finanční instituce - Světová banka, Mezinárodní měnový fond a další finanční instituce
- EU – rozvojovou pomoc poskytují jednotlivé členské státy EU a současně existuje program rozvojové spolupráce celého evropského společenství, poskytovaný přes Evropskou komisi (EuropeAid)
- nevládní neziskové organizace
- veřejnost
- soukromé firmy

Zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) nebo ODA (Official Development Assistance)

je způsob, jakým vyspělé státy pomáhají řešit problémy rozvojových zemí. Na rozdíl od humanitární pomoci, která reaguje na okamžitou potřebu, má rozvojová spolupráce řešit problémy rozvojových zemí dlouhodobě. Jedná se jak o podporu finanční a materiální (např. stavba škol, nemocnic), tak i předávání know-how (např. vzdělávání učitelů, školení porodních asistentek i státní správy).

Oproti dříve užívanému termínu rozvojová pomoc je dnes preferováno spojení rozvojová spolupráce, což má zdůraznit partnerství mezi zemí poskytovatele a příjemce při plánování i realizaci projektů.

(Zdroj: Wikipedie)

JAKÉ JSOU ZÁSADY ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE?

- **partnerství** – úzká spolupráce s místními subjekty (vládou, místním soukromým i neziskovým sektorem i přímo s lokálními komunitami)
- **systémovost** – projekt zasazený do konkrétních potřeb a priorit dané země, případně oblasti, řešící problémy, které i místní lidé a úřady považují za důležité
- **dlouhodobá udržitelnost** – snaha o zajištění trvalé udržitelnosti dopadů daného projektu a o to, aby i po skončení projektu měly jeho konkrétní výsledky vliv na situaci na místě a byly dlouhodobě využitelné

CO KONKRÉTNĚ JE OBSAHEM ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE?

- **boj s bezprostřední chudobou** – podpora domácí produkce potravin a vody a jejich rovnoměrná distribuce; bez zajištění základních životních potřeb není možný další rozvoj
- **vzdělávání** – šíření gramotnosti, posilování učitelských kapacit a metodologie; vzdělání a přístup k informacím patří k zásadní výbavě pro úspěch v globalizovaném světě, umožňuje další rozvoj i zpomalení populační exploze
- **zdravotnictví** – zlepšení zdravotnického systému, prevence chorob a sociální pomoc infikovaným; šíření HIV/AIDS v rozvojových zemích nepředstavuje jen zdravotní problém, ale nese s sebou také velké množství sociálních problémů
- **rozvoj podnikání** – zvyšování kvalifikace, technická a odborná pomoc; podnikání představuje nový zdroj obživy
- **fyzická infrastruktura** – budování dopravních sítí, telekomunikací; infrastruktura je nutná zejména pro rozvoj podnikání, ale otázkou je, jestli má být financováno z rozvojové pomoci
- **životní prostředí** – řešení ekologických katastrof i problémů způsobených klimatickými změnami (sucho), záchrana druhů živočichů i rostlin, geologický průzkum, zalesňování atd.; mnoho aktivit v této oblasti je vedeno

snahou ochránit životní prostředí pro všechny obyvatele planety

- **energetické zdroje** – například výzkum a realizace projektů v oblasti alternativních zdrojů energie nebo hledání úspor v daných systémech
- **zlepšení postavení žen (women empowerment)** – vzdělávání žen (umožnit absolvovat základní školní docházku a další stupně vzdělávání včetně různých odborných kurzů na získání kvalifikace), osvěta na poli ženských práv (zejména boj proti násilí na ženách a diskriminaci), politická participace žen
- **demokratizace, good governance** – rozvoj oblasti dobrého vládnutí, demokratizace, transparentnost ekonomického systému jako nutného předpokladu pro celkový rozvoj

(Zdroj: Globální problémy a rozvojová spolupráce (Témata, o která se lidé zajímají), Člověk v tísni, o.p.s.)

Rozvojová země

je pojem obecně používaný k označování států, pro něž je typická nízká úroveň materiálního blahobytu. Neexistuje jediná celosvětově přijímaná definice stavu, kdy je stát „vyspělý“ a úroveň ekonomického rozvoje se také může velmi lišit v rámci skupiny rozvojových zemí. V minulosti byl kladen důraz především na hospodářský růst a míru industrializace země. Dnes patří k nejužšímu měřítku Index lidského rozvoje (HDI), který zohledňuje jak ekonomické, tak sociální aspekty rozvoje.

Za rozvojovou tak bývá obvykle označována země s nízkou životní úrovní obyvatelstva, nerozvinutým průmyslem a nízkým HDI.

(Zdroj: Wikipedie)

Majoritní/minoritní svět

tento pojem reflektuje skutečnost, že v současnosti žije cca 80 % populace v rozvojových zemích a jen 20 % v rozvinutých zemích, proto se používá termín „majoritní svět“ (pro označení 80 % světové populace žijící v rozvojových zemích); ve většině zemí světa se

zpomaluje populační růst, nicméně porodnost je stále mnohem vyšší v rozvojových zemích, takže podíl jejich obyvatel se stále zvyšuje (v roce 1950 to bylo 70 %, přes 75 % v roce 1980, v roce 2025 předpokládáno 85 %), nicméně spotřebovávají jen asi necelých 20 % světového bohatství.

Třetí svět

je označení používané pro státy světa, jež jsou považovány za ekonomicky málo rozvinuté. Rozdělení zemí na „světy“ vzniklo během studené války, kdy jim byly označovány státy, které nepatřily ani do prvního, ani do druhého světa (tj. ani mezi západní kapitalistické státy, ani země socialistického bloku). Přestože je oprávněnost označení hojně diskutována, byl termín přijat mnoha rozvojovými zeměmi, zejména členy Hnutí nezúčastněných zemí.

(Zdroj: Wikipedie)

Jih a Sever

je nově používané označení rozlišující rozvojové země: (chudý) Jih a rozvinuté země: (bohatý) Sever. Je zde snaha o neutrální označení bez hodnotících stanovisek, že některé země jsou méně rozvinuté, jiné více rozvinuté.

JAK VYPADÁ PROJEKT ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE?

Projekty můžeme rozdělit podle jejich zaměření nebo podle rozsahu projektu (podle objemu finančních prostředků a počtu benefitujících osob):

- **velké strukturální rozvojové projekty** - půjčky od mezinárodních finančních institucí vládám na restrukturalizaci ekonomiky
- **rozsáhlé rozvojové programy na bilaterální úrovni** mezi vyspělými zeměmi (jejich rozvojovými agenturami) a vládami rozvojových států. např. masivní finanční injekce do školství a zdravotnictví a další investice do infrastruktury, telekomunikací apod.
- **menší rozvojové projekty realizovaných nevládními organizacemi** - konkrétní práce s místními komunitami a posilování vlastních schopností místních obyvatel; např. podpora malého podnikání, rozvoj školství prostřednictvím výstavby škol, podpora zdravotnictví skrze budování zdravotnických zařízení a zdravotnických kurzů, podpora zdrojů obživy apod.

ÚSKALÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE

Účinnost pomoci

Finanční objem rozvojové spolupráce ne vždy koresponduje s jejím kvalitním využitím. Toto si uvědomili zástupci rozvinutých i rozvojových zemí, a proto se v roce 2005 konalo v Paříži fórum vysokých představitelů těchto států a mezinárodních organizací. Výsledkem několikadenního jednání se stala Pařížská deklarace o účinnosti pomoci.

Jejími hlavními body jsou:

- **Vlastní řešení:** Rozvojové země si určí vlastní strategii rozvoje, vymýcování chudoby a korupce. Dále zkvalitní své instituce a skrze ně budou poté dotovány konkrétní projekty tak, aby bylo zajištěno, že investice skutečně jdou do udržitelného rozvoje.
- **Angažovanost místních institucí:** Rozvinuté země se zavázaly k využívání institucí rozvojových zemí v největší možné míře. Při monitorování, přerozdělování a kontrole poskytnuté pomoci by měly hrát hlavní roli taktéž domovské instituce, avšak pokud jejich kvalita není dostatečná, budou oba státy spolupracovat na jejím zlepšení.
- **Harmonizace:** Dárcovské státy se zavázaly ke zjednodušení, zprůhlednění a koordinaci projektů poskytované pomoci tak, aby se v nich mohly instituce zemí přijímajících rozvojovou pomoc co nejlépe orientovat.
- **Zaměření na výsledky:** Výrazně větší pozornost bude věnována efektivitě pomoci. Dárci i rozvojové země se zaměří na výsledky, které po poskytnutí pomoci sociálně-ekonomická situace vykazuje.
- **Vzájemná zodpovědnost:** Oba partneři, dárci i příjemce rozvojové pomoci, jsou zodpovědní za výsledky, kterých bylo dosaženo.

Korupce

Významný faktor, který velmi negativně ovlivňuje snad všechny formy a efektivnost poskytované pomoci, je korupce. Pokud má být rozvojová spolupráce efektivní, musí se nutně dostat k těm nejchudším, což v minulosti nebylo pravidlem. Dnes se již daří s korupcí bojovat daleko úspěšněji. Napomáhá tomu širší obecné povědomí o dárcovských i partnerských zemích. Také větší transparentnost a zjednodušení podpůrných projektů zvyšuje šance chudých lidí jich dosáhnout. Stále však bohužel existují země, kde se pomoc na potřebná místa nedostává, a když ano, tak ve velmi omezeném množství.

Kritika rozvojové spolupráce

Kromě mnoha příznivců má ODA také své kritiky. Nepanuje totiž shoda, zda přispívá k ekonomickému růstu daných zemí. Již od šedesátých let je účinnost ODA opakovaně zpochybňována různými ekonomickými přístupy. Někteří považují ODA za neefektivní, jiní ji vidí jako plýtvání penězi daňových poplatníků. Část kritiků dokonce ODA obviňuje z toho, že skutečný rozvoj brzdí. Navzdory tomu však zůstává hlavním způsobem pomoci vyspělých států.

(Zdroj: Background report. Valné shromáždění (GA) - Oficiální rozvojová pomoc (ODA). Pražský model spojených národů.)

7. Životní prostředí

snížit na polovinu počet lidí, kteří nemají přístup k pitné vodě, zlepšit životy lidí ve slumech a prosazovat respektování životního prostředí

8. Světové partnerství pro rozvoj

propagovat větší spolupráci mezi státy, s důrazem na spravedlivé podmínky pro chudé země v oblasti obchodu, pomoci, dluhů, nových technologií atd.

3.2

Rozvojové cíle tisíciletí – Millennium Development Goals (MDGs)

V září roku 2000 se na Summitu tisíciletí všech 189 členských států OSN spolu s Vatikánem a Švýcarskem zavázalo k celosvětovému odstranění extrémní chudoby, jejích příčin a následků, a to do roku 2015.

Základní osnovou se stalo 8 rozvojových cílů rozpracovaných do osmnácti úkolů (přesný seznam cílů a úkolů viz pracovní list k aktivitě 4: „Rozvojové cíle tisíciletí“).

1. Chudoba a hlad

snížit počet lidí, kteří žijí z méně než 1 dolaru na den, na polovinu

2. Základní vzdělání

všechny děti dokončí základní vzdělání

3. Rovnost pohlaví

stejný poměr chlapců a dívek na všech stupních vzdělávání

4. Dětská úmrtnost

snížit o dvě třetiny úmrtnost dětí do věku pěti let

5. Zdraví matek

o tři čtvrtiny snížit počet žen, které zemřou při porodu

6. HIV/AIDS, malárie a další nemoci

zastavit šíření HIV/AIDS, malárie a dalších závažných nemocí

Rozvojové cíle tisíciletí

CÍLE

- žáci se seznámí s Rozvojovými cíli tisíciletí
- žáci se zamyslí nad problémy současného světa a jednotlivých kontinentů
- žáci si uvědomí souvislosti a vzájemnou provázanost globálních problémů
- žáci definují svoje stanoviska, zaujmou postoj k řešení globálních problémů

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (mluvený a písemný projev), Dějepis (rozpad koloniálního systému, mimoevropský svět, problémy současnosti), Výchova k občanství (mezinárodní spolupráce, globalizace, lidská práva, principy demokracie), Přírodopis (ochrana přírody a životního prostředí – globální problémy a jejich řešení), Zeměpis. VMEGS, EV (vztah člověka a prostředí, udržitelný rozvoj, problémy životního prostředí), VDO (principy demokracie), OSV (komunikace, řešení problémů, hodnoty, postoje, praktická etika).

Při rozšířené variantě aktivity: Cizí jazyk (žáci mohou vyhledávat informace ke globálním problémům na internetu v libovolném jazyce), Informační a komunikační technologie (internet pro vyhledání informací, vyhodnocování informačních zdrojů, prezentace informací). MV (kritické čtení a vnímání mediálních sdělení).

PODKLADY / POMŮCKY

- velké papíry (nejlépe A1 nebo A2), jeden do každé skupiny
- tabule/flipchart
- fotografie kontinentů (pro každého žáka jednu fotografii, tak, aby bylo rovnoměrné rozdělení do skupin)
- kopie informací o problémech světa „Náš svět“ (do každé skupiny 1 list)
- kopie listu „Rozvojové cíle tisíciletí“

POPIS AKTIVITY

- Brainstorming na téma „problémy dnešního světa“: Co jste slyšeli z médií, doma, ve škole? Co vás trápí? Jaké potíže mají děti v jiných částech světa? Co s tím můžeme dělat?
- Rozdejte dětem fotografie, každý dostane jednu fotografii; žáci mají za úkol, určit, jaký kontinent je na fotografii a utvořit skupiny podle světadílů – Evropa, Asie, Afrika, Austrálie a Oceánie, Severní Amerika, Jižní Amerika (fotografie na přiloženém CD).

Pro zjednodušení můžete na zadní stranu fotografie napsat nápopědu, podle úrovně znalostí žáků lze napsat: přímo název kontinentu nebo body umožňující uhodnout kontinent. Fotografie využijí žáci později během prezentace.

- Každé skupině dejte kopii textu „Náš svět“ a velký papír.
- Vysvětlete žákům, že jsou zástupci obyvatel jednotlivých světadílů, jejich úkolem je nyní připravit seznam problémů, které je nejvíce trápí; bude se totiž konat celosvětové setkání, kde bude nutné domluvit se na společném postupu řešení globálních problémů a stanovit priority řešení.

Při přípravě seznamu problémů se žáci mohou inspirovat fotografiemi, textem a hlavně vlastními znalostmi ze všech vyučovacích předmětů.

Upozorněte žáky, že problémy jedné části světa mohou velmi úzce souviset s životem „na druhé straně zeměkoule“ (např. sucho a následná neúroda – zdražení určitých potravin ve světě...).

V nižších ročnících je možné nechat každou skupinu mluvit za celý svět, nejen za určený světadíl, tedy mohou vybírat problémy z kterékoli části světa

- Skupiny během stanoveného času napíší na papír seznam problémů, které je (jejich kontinent) nejvíce trápí.
- Mluví skupiny prezentuje seznam ostatním skupinám a pokusí se je přesvědčit, který problém je nejdůležitější a proč potřebují podporu s jeho řešením.
- Všechny seznamy nalepte na zeď a vyznačte body (problémy), které jsou společné.
- Ved'te žáky k tomu, aby našli 5 společných cílů, které považují za nejdůležitější a které budou společnými silami řešit.
 - řízená diskuse (mluví ten, kdo drží „mikrofon“)
 - demokratické hlasování
 - můžete dát žákům čas na „lobování“, tedy možnost přesvědčit členy jiných skupin, že se vzájemně podpoří a pomohou prosadit společné cíle
- Reflexe. Bylo to obtížné? Bavilo je to? Podle čeho vybírali priority a určovali, jak budou hlasovat?
- Představení rozvojových cílů tisíciletí – rozdejte kopie listu „Rozvojové cíle tisíciletí“, představte MDGs.

Aktivitu je možné zvládnout během jedné vyučovací hodiny, ale má i velké možnosti rozšíření a je možné jí věnovat projektový den, případně zapojit žáky do vypracování domácích úkolů k tématu a věnovat na její zvládnutí cca 15 minut a poté celou vyučovací hodinu.

zkrácená verze:

- Brainstorming,
- Rozdělte do skupin (ne podle fotografií, například rozpočítat).
- Rozdejte papíry, texty a fotografie (každé skupině sadu k jednomu kontinentu).
- dále body 4–7, vynechejte hlasování, po zakroužkování společných problémů rovnou reflexi a představení Rozvojových cílů tisíciletí

rozšířená verze (na projektový den, případně více vyučovacích hodin):

úvodní část (část vyučovací hodiny – cca 15 minut)

- brainstorming, představení aktivity, rozdělení do skupin,
- zadání úkolu – každá skupina si do příští hodiny připraví seznam problémů a podpůrných argumentů (čerpají informace z novin, televize, internetu...)
- skupiny si mohou připravit i ukázky kultury „svého“ kontinentu (hudba, umělecké dílo, oděv, tradiční tanec, jídlo apod.)

další vyučovací hodina: body 6–10

- je možné udělat pouze prezentaci (problémů a kultury), umístit seznamy na viditelné místo a nechat žákům čas na „lobování“, případně doplňování dalších informací do další hodiny a po několika dnech hlasovat

V případě použití aktivity v rámci projektového dne je možné nechat více prostoru na různou formu prezentace kultury, případně pozvat odborníka nebo jiného externího hosta, vytvořit nástěnku nebo koláž (viz aktivita 5: Koláž) jako výstup z projektového dne.

motivace pro kompromis:

Čím větší úsilí věnují žáci přípravě a prezentaci vlastního seznamu problémů, tím méně budou ochotni vzdát se některého z nich a najít společné řešení s ostatními skupinami. Přitom nalezení společného řešení v určitém (krátkém) časovém horizontu je při řešení globálních problémů nezbytné, protože neřešené problémy se s postupujícím časem samozřejmě zhoršují a způsobují problémy další.

Vysvětlíte žákům tento princip a motivujte je časovým limitem, do kdy se musí domluvit (a nabídněte nějakou formu odměny, když to stihnou), nebo například postavte na začátku diskuse na stůl velkou krabici se zmrzlinou, kterou si mohou žáci rozdělit po dosažení kompromisu (a čím déle se dohadují, tím více se zmrzlina roztéká).

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Koláž (Aktivita 5)
- Pojmy (Aktivita 6)
- Nakresli mapu světa (Aktivita 7)
- Vesnice v Indii (Aktivita 9)
- Co říkají čísla (Aktivita 10)

Koláž

KREATIVNÍ AKTIVITA VHODNÁ KE SHRnutí POZNATKŮ,
POUŽITELNÁ V RÁMCI RŮZNÝCH TÉMAT GRV.

CÍLE

- shrnutí a upevnění nových poznatků kreativním způsobem
- vytvoření „vizuální podpory“ výuky (vytvořenou koláž je možné umístit na viditelné místo pro možnost opakování hlavních bodů)

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Cizí jazyk (žáci mohou použít časopis v libovolném jazyce), Výchova k občanství, Výtvarná výchova.
VMGES, OSV (rozvoj kreativity), MV.

PODKLADY / POMŮCKY

- velký list papíru (formát A1)
- nůžky
- lepidlo
- barevné časopisy
- barevné fixy

POPIS AKTIVITY

- Stručně zopakujte žákům obsah Rozvojových cílů tisíciletí.
- Rozdělte třídu do skupin (3–4 žáci ve skupině). Každé skupině přiďte jeden (případně dva, podle počtu skupin) z Rozvojových cílů tisíciletí a rozdejte pomůcky pro vytvoření koláže.
- Vysvětlete, že jejich úkolem je vytvořit koláž – plakát upozorňující na Rozvojové cíle tisíciletí; mohou použít fotografie a nadpisy z časopisu a doplnit svými popisky, případně kresbami.
- Každá skupina prezentuje svůj plakát ostatním.
- Diskuse.
- Reflexe.

VARIANTY

Aktivitu je možné použít pro shrnutí a zopakování jakéhokoli tématu GRV. (Aktivita 6)

Pojmy

METODA, KTERÁ AKTIVNÍ A ZÁBAVNOU FORMOU UMOŽŇUJE ZOPAKOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ. POUŽITELNÁ V RÁMCI RŮZNÝCH TÉMAT GRV.

CÍLE

- shrnutí a upevnění nových poznatků zábavným způsobem
- žáci dokáží definovat základní pojmy, skrze diskuzi si vyjasní přesný obsah pojmů
- odreagování, povzbuzení kreativity a spolupráce

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výchova k občanství.
VMEGS, OSV (rozvoj kreativity).

PODKLADY / POMŮCKY

- tabule/flipchart)
- hrací kostka
- stopky (časomíra)
- kartičky s nadepsanými pojmy

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte třídu do skupin (4–5 žáků ve skupině).
- Vysvětlete princip hry:

Jeden ze skupiny ztvárňuje pojem na kartičce, ostatní členové skupiny hádají, o který pojem se jedná. Další skupiny mlčí; časový limit na uhodnutí je 1 minuta.

Žák, který bude předvádět, si vylosuje kartičku s pojmem, přečte si ho a neukazuje nikomu, hodí kostkou; číslo, které padne, určí způsob ztvárnění pojmu:

1 a 2 – pantomima

3 a 4 – kreslení

5 a 6 – verbálně jinými slovy, nesmí zaznít kořen slova, které skupina hádá

Pokud skupina uhodne, má bod. Takto se vystřídají všechny skupiny (podle času i všichni žáci). Zvítězí skupina, která má nejvíce bodů.

- vyhodnocení a diskuze:

Které pojmy byly obtížné? které byly naopak jednoduché na uhodnutí?

Příklady pojmů na kartičky (pro opakování Rozvojových cílů tisíciletí):

hlad, škola, matka, malárie, nemoc, pitná voda, očkování, chudoba, zdraví, nezaměstnanost apod.

VARIANTY

- Pro starší žáky (nebo žáky blíže seznámené s tematikou) je možné využít obtížnější variantu, kdy žáci do skupin nedostanou nadepsané kartičky s pojmy, ale jen prázdné kartičky a jejich úkolem je vymyslet pojmy k uhodnutí pro druhou skupinu.
- Výuka cizího jazyka – podle stupně jazykových znalostí žáků lze využít tuto aktivitu i ve výuce cizího jazyka následujícím způsobem: učitel vytvoří seznam odpovídajících pojmů, pro znázornění pojmů své skupině je používána jen pantomima nebo kreslení.
- Aktivitu je možné použít pro shrnutí a zopakování jakéhokoli tématu GRV.

Nakresli mapu světa

KREATIVNÍ AKTIVITA PRO POVZBUZENÍ DISKUSE O PROBLÉMECH SOUČASNÉHO SVĚTA; LZE VYUŽÍT TAKÉ PRO OHODNOCENÍ ZNALOSTÍ O RŮZNÝCH REGIONECH SVĚTA, PŘÍPADNĚ PRO HODNOCENÍ DOPADU GRV.

CÍLE

- podnítit žáky k zamyšlení nad tím, jak vypadá (jak vnímají) současný svět
- poukázat na rozdíly v pohledu různých lidí
- zjistit hlavní představy žáků o současném světě, příp. o jeho jednotlivých regionech
- podpořit spolupráci ve skupině

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výtvarná výchova, Zeměpis.
VMEGS, OSV (rozvoj kreativity), MKV.

PODKLADY / POMŮCKY

- velký list papíru (formát A1)
- barevné fixy (případně tempery, pastelky apod.)

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte třídu do skupin (4–5 žáků ve skupině). Každé skupině dejte velký list papíru a fixy.

Vysvětlete, že jejich úkolem je nakreslit mapu světa (mentální mapu). Nejde o co nejméně přesné geografické zobrazení, ale o nakreslení světa, tak jak ho vidí a vnímají žáci.

Zeptejte se žáků:

Kdybyste navštívili jednotlivé světadíly, co byste viděli?
Byli by tam lidé? Co by dělali? Jak by vypadali?
Byly by tam budovy? Jaká by tam byla zvířata a rostliny?
Informujte žáky o časovém limitu.

- Každá skupina prezentuje svou mapu světa a učitel ji vyvěsí na viditelné místo.
- Diskuse:

Co a proč žáci nakreslili do jednotlivých světadílů, jak se lišily jejich mapy, co nakreslili shodně, jaký zvolili postup (jeden kreslí, ostatní radí, nebo každý kreslí jeden kontinent apod.)
- Reflexe (nezapomeňte pochválit jednotlivé mapy, v aktivitě nejde o věrné zobrazení, ale o pocity a dojmy...)

VARIANTY

- aktivitu lze zúžit na kreslení určitých geografických celků (např. jeden kontinent, stát nebo město)
- starším žákům lze dát čistý papír a nechat je, ať sami nakreslí obrysy kontinentů, případně je možné ukázat jim slepou mapu, podle které si nakreslí obrysy světadílů
- mladším žákům je možné připravit na papír slepou mapu světa obsahující pouze obrysy kontinentů

je představa jedince o určitém geografickém celku, subjektivní vnímání konkrétního území/oblasti (například mentální mapa cesty do práce, kde je zachyceno to, co člověk považuje za důležité během cesty do práce); důležité je, co člověk nakreslí, kam to nakreslí, také zkreslení vzdáleností, polohy a velikosti geografických celků v mentální mapě mají vypovídající hodnotu, vztahují se k subjektivně vnímané důležitosti a preferencích.

Někdy bývá pojem mentální mapa (Mental map) nesprávně zaměňován s pojmem myšlenková mapa (Mind map), která je používána pro strukturované zobrazení myšlenek nebo řešení určitého problému (více viz charakteristika metod používaných v manuálu).

Den rozvojové pracovnice v Čečně

CÍLE

- žáci získají konkrétní představu, jak vypadá práce zaměstnankyně nevládní neziskové organizace v Čečně
- představení Čečny a fungování nevládních organizací, které poskytují pomoc v sociální oblasti

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (věcné a kritické čtení), Zeměpis.
VMEGS, MKV.

PODKLADY / POMŮCKY

- dostatečný počet kopií textu „Den humanitární pracovnice v Čečně“ (pro každého žáka jeden)
- tabule/flipchart

POPIS AKTIVITY

- Diskuse: zeptejte se, co děti napadne, když se řekne Čečna NEBO když se řekne rozvojová spolupráce.
- Představte základní fakta (Čečna NEBO rozvojová spolupráce) a projekty v Čečně.
- Diskuse:

Představte si, že pracujete v zahraničí jako zaměstnanec organizace, která se zabývá rozvojovou spoluprací. Jak by vypadal váš den? Co děláte? S kým komunikujete? Máte čas na koníčky? Žáci si napíší nápady na papír.
- Rozdejte text „Den humanitární pracovnice v Čečně.“

Žáci si text přečtou a každý si podtrhne:
Co ho nejvíce překvapilo (označ !)
Na co se chce zeptat (označ ?)
Co se mu líbí (označ +)
Co se mu nelíbí, nesouhlasí s tím (označ -)
- Diskuse:

Co žáci označili? Chtěli by strávit den v kůži humanitární pracovnice? Proč ano, proč ne?

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Čečna (nebo také Čečensko, oficiálně Čečenská republika)

Válečné konflikty v devadesátých letech 20. století a následné nastolení režimu kontrateroristické operace způsobily v Čečensku velké ztráty na životech, zničily veškerou infrastrukturu i průmysl, statisíce obyvatel muselo opustit své domovy a většina z nich přežívala v utečeneckých táborech. Až na jaře 2009 byl režim kontrateroristické operace zrušen, nicméně země je stále nestabilní a zejména v horských oblastech probíhají i nadále vojenské operace, dochází k sebevražedným útokům a lidé žijí v obavách. Tato situace ztěžuje rozvoj země. Mezi nejtěžší problémy patří především obrovská nezaměstnanost (v horských regionech dosahuje 90%), vysoká úmrtnost, nízká úroveň školství a zdravotnictví a korupce.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Rozvojové cíle tisíciletí (Aktivita 4)
- Vesnice v Indii (Aktivita 9)

3.2

AKTIVITA 8

Vesnice v Indii

CÍLE

- upozornit žáky na možné konflikty v komunitě způsobené rozhodováním o rozdělení zdrojů
- upozornit na komplexnost problémů a nutné systémové řešení rozvojových projektů
- povzbudit žáky ke schopnosti obhájit vlastní stanovisko, vyjednávat a dělat kompromisy

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (mluvený projev), Výchova k občanství (lidská práva, principy demokracie, lidská setkání), Přírodopis (ochrana přírody a životního prostředí – globální problémy a jejich řešení), Zeměpis.

VMEGS, VDO (principy demokracie, formy participace občanů), MKV (lidské vztahy, princip sociálního smíru a solidarity), OSV (mezilidské vztahy, komunikace, řešení problémů, hodnoty, postoje, praktická etika).

PODKLADY / POMŮCKY

- kopie listu Role v komunitě (tak, aby každá skupina měla popis své role)
- 5 sad kartiček se službami (vysvětlení ke službám viz doplňující informace); každá sada obsahuje 9 kartiček nadepsaných:

zdravotní středisko, studna, škola, ubytování pro turisty, komunitní dům, cesta, stodola na slámu, nádrž na vodu, sazenice odolných plodin

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte žáky do pěti skupin. Každá skupina dostane popis jedné role (tzn. jedna skupina bude vystupovat jako jedna role).
- Vysvětlíte žákům, že představují obyvatele indické vesnice.
- Požádejte žáky, ať si přečtou popis své role a pokusí se vcítit do popisované osoby (mohou si například vymyslet jméno); ať si rozmyslí, co danou osobu ve vesnici nejvíce trápí, co jí chybí, jaká má přání a také jaký má život, rodinu, práci atd.
- Každou skupinu posadte postupně do „horkého křesla“; žáků v horkém křesle, kteří vystupují v roli, se mohou ostatní ptát na to, co je zajímá. Například: „Máte nějaké děti/vnoučata?“, „Máte práci?“ apod.
- Poté dejte každé skupině kartičky se službami a požádejte je, ať je srovnají podle důležitosti do tvaru diamantu, kdy nejdůležitější je nahoře a nejméně důležitá je dole (skupina stále vystupuje v roli, rovná tedy kartičky podle preferencí své role).
- Pokud žáky napadne jiná důležitá služba, mohou jednu kartičku změnit.
- Když jsou hotovi, oznamte, že vesnická rada získala sumu peněz na rozvoj vesnice. Tyto peníze vystačí na vybudování dvou služeb. Požádejte žáky, ať každá skupina představí službu, kterou považuje za hlavní prioritu a zdůvodní, proč je důležitá.
- Nechte žákům v rolích prostor pro diskuzi s ostatními skupinami; skupina může případně během diskuse přehodnotit své priority (například se můžou domluvit s jinou skupinou, že mají shodnou prioritu číslo dva, tak jí přesunou na první místo a budou prosazovat společně).
- Pokud se skupiny nedomluví na dvou společných prioritách, požádejte skupinu, která představuje Člena rady, ať rozhodne; ostatní skupiny už jen sledují jednání rady (pokud se skupina rychle neshodne, nechte její členy hlasovat).

- Závěrečná diskuze a reflexe:

Nechte skupiny „vystoupit z rolí“, ukončete aktivitu, oznamte, že nyní už mluví všichni za sebe.

Zeptejte se:

Bylo obtížné vcítit se do role a do potřeb a zájmů jiných skupin?

Bylo složité najít kompromis?

Bylo těžší domluvit se ve skupině na prioritách, nebo poté s jinými skupinami?

Co vám bránilo v dosažení kompromisu (a co vám k tomu pomohlo)?

Jste spokojeni s výsledkem?

Jak se cítili členové rady, když byli nuceni rozhodnout?

Upozorněte žáky na to, jak jsou problémy komplexní a jakým způsobem spolu zájmy a potřeby jednotlivých skupin souvisí.

Poznámka ke hraní rolí:

- jedinec (nebo skupina) dostane popis své role a situace; nevystupuje za sebe, ale za svou roli, snaží se vcítit do potřeb a pocitů dané osoby a jednat tak, jak by jednala osoba, kterou představuje
- hraní rolí nemá jasné ukončení, je proto vhodné definovat cíl, kam má skupina dospět a případně časový limit, kdy je hraní rolí ukončeno (i když nedosáhnou cíle)
- je nutné dát žákům prostor na to, aby se sžili s rolí, pročetli si zadání, vymysleli doplňující informace, dali si jméno (případně jim přidělili nějaký předmět, který roli symbolizuje – např. klobouk, šátek, hůl, hračku apod.; předmět usnadňuje i ukončení aktivity a vystoupení z role, po odložení předmětu už mluví každý za sebe, vystupuje z role)
- důležité je na závěr dát představitelům rolí prostor, aby se podělili o své pocity, motivy a názory – závěrečná diskuze a hodnocení je stejně důležitá jako samotný výstup hraní rolí!

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

K seznamu služeb:

- **ubytování pro turisty** – v Indii existují projekty na rozvoj vesnických oblastí, ve kterých hraje důležitou úlohu turismus. Nejen cizinci ale i bohatí Indové z měst rádi navštěvují zajímavá místa a poznávají místní folklor. Vesničané podporovaní neziskovou organizací vybudovali u vesnice zařízení pro turisty a jeho provozem si vydělávají peníze.
- **komunitní dům** – budova, kde se odehrává společenský život obce. Konají se tam svatby a různá setkání, veřejná shromáždění i vzdělávací akce.
- **stodola na slámu** – je zde uskladněna sláma pro ustájení dobytka a vesničané si ji mohou koupit (v dlouhých obdobích sucha je problém sehnat slámu pro dobytek).
- **nádrž na vodu** – umělé jezírko v blízkosti vesnice, do kterého je zachytávána voda v období dešťů; během roku pak slouží jako další zdroj vody pro lidi i dobytek.

K rolím:

- **Smita** – podle indické ústavy má být v místních zastupitelstvech jedna třetina žen.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Rozvojové cíle tisíciletí (Aktivita 4)

Co říkají čísla?

CÍLE

- Žáci se seznámí s tématem zdraví v rozvojových zemích (zejména s problematikou očkování a dětské úmrtnosti)
- Žáci získají představu o tom, že existují nemoci, kterým se dá bránit očkováním a o problematice nedostupnosti očkování
- Žáci dokáží interpretovat data v grafu a uvědomí si, že za statistickými údaji jsou ukryté příběhy konkrétních lidí

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (věcné a kritické čtení), Výchova k občanství (mezinárodní spolupráce, globalizace, lidská práva), Zeměpis, Matematika a její aplikace (závislosti a data), Cizí jazyk (viz Varianty).
VMEGS.

PODKLADY / POMŮCKY

- projektor (nebo kopie listu „Nemoci, kterým lze zabránit očkováním“)
- dostatečný počet kopií listu „Agnes-Miracle“

POPIS AKTIVITY

- Rozdejte dětem kopii listu „Nemoci, kterým lze zabránit očkováním“ (nebo promítněte list pomocí projektoru).

Zeptejte se žáků:

Rozumíte údajům v grafu a komentáři?

Slyšeli jste někdy o nemocech uvedených v grafu?

Může těmito nemocemi onemocnět někdo u nás?

Co si myslíte o číslech v grafu? (celkový počet nakažených, procenta u nemocí...)

Je to hodně nebo málo?

Co je největší problém?

- Vysvětlete žákům, že uvedeným nemocem lze předcházet očkováním, které ale není pro všechny děti dostupné, například z důvodu:
 - nedostatku peněz na očkování
 - nedostupnosti lékařských zařízení (finanční nebo geografické)
 - nedostatku informací o možnostech očkování a závažnosti nemocí
- Rozdejte žákům do dvojic list „Agnes-Miracle“ a nechte je text přečíst.
- Zeptejte se žáků, zda textu rozumí a vysvětlete jim případné nejasnosti.
- Diskutujte se žáky:

O tom, co je v rozhovoru zaujalo a co je překvapilo, jaký je vztah informací na listu „Nemoci, kterým...“ a příběhu malé Agnes, co všechno lze z grafů a statistik přečíst (a co ne).
- Vysvětlete jim vztah údajů ve statistikách a grafech a lidských příběhů, které se za statistikami ukrývají.

3.2

AKTIVITA 10

Pro starší žáky je možné aktivitu rozšířit zařazením listu „Onemocnění v Ugandě“

- Rozdejte list „Onemocnění v Ugandě“ (jako přechod mezi celosvětovými daty o počtech nemocí a konkrétním příběhem použijte tyto informace o nemocech v Ugandě).
- Požádejte žáky, ať podtrhnou nejdůležitější informace a vyberou dva údaje, které jim připadají nejvíce znepokojující.
- Diskutujte o tom, co žáci podtrhli a z jakých důvodů.
- Nakonec pokračujte s listem „Agnes-Miracle.“

Varianta pro výuku cizího jazyka:

- použijte grafy nebo statistiky ze stránek světové zdravotnické organizace, konkrétní příběhy můžete najít například na stránkách organizace Lékaři bez hranic (různé jazykové verze)
- je možné použít různé statistiky a grafy vztahující s k tématu zdraví a rozvoj (například o dostupnosti zdravotnické péče v rozvojových zemích, vývoj dostupnosti očkování v čase atd.)

Možné internetové zdroje:

Světová zdravotnická organizace

(www.who.int/en/, <http://www.euro.who.int/en/home>)

Lékaři bez hranic (www.lekari-bez-hranic.cz) apod.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Měření rozvoje

HDP (hrubý domácí produkt)

je statistický ukazatel znázorňující ekonomickou situaci. Mezi jeho nevýhody patří: bere v potaz jen hospodářskou situaci a formální ekonomiku nereflexuje nerovnosti ve společnosti (tzn. v žebříčku zemí seřazených podle HDP na hlavu) se dozvíme o celkovém hospodářském výsledku dané země, nikoli o distribuci bohatství v populaci, nic o míře chudoby.

HDI (Human Development Index), Index lidského rozvoje

používají agentury OSN (např. UNDP);

Index má znázorňovat nejen ekonomickou prosperitu, ale kvalitu života; je vypočítáván jako kombinace zdraví, vzdělání a příjmu dané populace (tedy: naděje dožití, gramotnosti a HDP).

Index lepšího života (Better life index)

je nový statistický ukazatel pro měření a mezinárodní srovnávání životní úrovně v jednotlivých zemích; vypočítáván podle více faktorů, mimo jiné: kvalita bydlení, situace na pracovním trhu, volný čas, zdraví, politická situace atd.

Tento index vytvořila OECD a na jejích webových stránkách lze najít aktuální údaje o členských zemích; stránky jsou interaktivní a podle vlastních priorit lze měnit důležitost jednotlivých faktorů a tím i pořadí zemí. <http://www.oecdbetterlifeindex.org>

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Rozvojové cíle tisíciletí (Aktivita 4)

CÍLE

- upozornit na podobnosti a společné rysy života v ČR a v jiných částech světa, zdánlivě velmi vzdálených (např. v Mongolsku a Senegal)
- poukázat na stereotypní představy o životě v rozvojových zemích a pomoci tyto stereotypy narušit
- rozšířit znalosti žáků o jiných zemích světa
- povzbudit žáky, aby byli schopní vyjádřit (a obhájit) svůj názor a také ocenit názory druhých

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Zeměpis, Dějepis (mimoevropský svět, problémy současnosti), Výchova k občanství.

VMEGS, EV (vztah člověka a prostředí, udržitelný rozvoj), OSV (komunikace, řešení problémů, hodnoty, postoje, praktická etika).

PODKLADY / POMŮCKY

- pro každou skupinu fotografií z ČR a jejich protějšků z jiné země (pro polovinu třídy můžete použít sadu fotografií z Mongolska, pro druhou polovinu sadu fotografií ze Senegalu)

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte třídu na skupiny po 4 žácích.
- Vysvětlete jim, že dostali fotografie z ČR a z jiné země (uvedte, ze které).
Jejich úkolem je:
 - dát dohromady dvojice fotografií (obchod a obchod, benzínka a benzínka...)
 - určit, která fotografie je z ČR
- Diskuze:
Zeptejte se žáků, jestli bylo obtížné najít dvojice, nad kterou fotografií nejvíce váhali, podle čeho se nakonec rozhodli, kam fotografii zařadit.
- Reflexe.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Můj den (Aktivita 12)
- Děti ve světě (Aktivita 14)

Můj den

CÍLE

- Žáci získají představu, jak vypadá den dětí v rozvojových zemích
- najdou podobnosti a rozdíly, dokáží rozpoznat, jaké rozdíly jsou dány individuální situací (plynoucí ze zájmů, zálib, rodinné situace) a jaké rozdíly jsou dány tím, kde žijeme

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výchova k občanství, Zeměpis.
VMEGS, OSV (mezilidské vztahy).

PODKLADY / POMŮCKY

- pro každého žáka kopii listu „Můj den“
- kopie listů „Munkh – Můj den“ a „Marie – Můj den“ (do dvojice jednu kopii, polovina třídy dostane Munkha, polovina Marii)

POPIS AKTIVITY

- Brainwriting - téma chudoba, nebo rozvojové země, případně Senegal nebo Mongolsko (je možné dát do každé skupiny jiné téma).
- Rozdělte třídu na dvě poloviny a dále do dvojic.
- Dvojice v jedné polovině třídy dostanou kopii listu „Marie – Můj den“, dvojice v druhé polovině dostanou kopii listu „Munkh – Můj den“ a přečtou si denní rozvrh dětí.
- Rozdejte žákům kopii listu „Můj den“ a nechte je list vyplnit.
- Ve dvojicích žáci porovnají, co je společné a co rozdílné v těchto třech denních plánech.
- Instrukce pro žáky:

Podtrhněte, co je společné a co rozdílné.
Zamyslete se, co se vám líbí v životě druhých, co byste rádi měli ve svém denním režimu také, co se vám nelíbí, co byste z denních plánů vyškrtli (sobě, druhým).
- Diskuse ve třídě:

Co vás překvapilo? Zaujalo? Našli jste více rozdílu nebo stejných bodů? Co je způsobeno chudobou, rozvojem, místem, kde žijeme? Co je pro všechny děti společné?
- Reflexe: vedte žáky k uvědomění si toho, co mají s dětmi v jiných částech světa společné.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Senegal

Senegal patří mezi 50 nejméně rozvinutých zemí světa. Podle posledních odhadů žije většina z 12 milionů obyvatel na hranici chudoby. Nezaměstnanost dosahuje skoro 30 %. Tři z pěti nezaměstnaných jsou mladí lidé, z nichž 70 % žije na venkově a musí vystačit s méně než 2\$ na den.

Situace mladých dívek a žen je ještě horší. Důvodem jsou tradiční sociální postoje a praktiky, které mají za následek, že žena je opomíjena nebo přímo znevýhodňována co se dostupnosti vzdělání, finančních prostředků, zaměstnání či zdravotní péče týče.

Mongolsko

Mongolsko bývá nazýváno zemí modrého nebe, protože více než 260 dnů v roce svítí na širou mongolskou step slunce. Chaotická transformace z centrálně plánovaného hospodářství na tržní způsobila v devadesátých letech 20. století zhroucení ekonomického a sociálního systému. Mongolský venkov byl tímto hospodářským kolapsem zasažen citelněji než města. Špatná infrastruktura a nepříznivá situace ve zdravotnictví a školství ve venkovských oblastech způsobily, že mnoho obyvatel odešlo za prací do hlavního města Ulánbátaru.

V roce 2013 mělo v Mongolsku 2,892,876 obyvatel, z čehož více než polovina žila právě v Ulánbátaru. Mongolsko je jednou ze zemí, do kterých tradičně směřuje rozvojová pomoc České republiky.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Co si myslí děti v Ugandě (Aktivita 13)

Co si myslí děti v Ugandě o ČR?

CÍLE

- ukázat žákům, jakým způsobem si vytváříme představu o jiných kulturách
- upozornit na předsudky a stereotypní představy
- pomoci žákům pochopit rozdíly mezi názory a fakty

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výchova k občanství (globalizace, lidská práva, lidská setkání), Zeměpis, Informační a komunikační technologie (hodnota a relevance informačních zdrojů). OSV (mezilidské vztahy), VMEGS, MKV (lidské vztahy).

PODKLADY / POMŮCKY

- tabule/flipchart
- projektor a prezentace „Co si myslí děti v Ugandě?“
- psací potřeby

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte děti do skupin a požádejte žáky, ať si zkusí představit, jak vypadá život v Ugandě. Napište na tabuli osnovu otázek, na které žáci budou vymýšlet odpovědi:

Jak vypadá život v Ugandě?
Jak se tam žije dětem?
Jak lidé bydlí (jak vypadají jejich obydlí)?
Jak vypadá jejich domov a rodina? S kým bydlí?
Co jedí?
Jak se učí? Jak vypadají jejich školy?
Co dělají ve volném čase? Co je baví?
Co je trápí, z čeho mají obavy?

- Žáci napíší odpovědi na papír a přečtou třídě.
- Zapište stručně na tabuli všechny nápady, i absurdní nebo výjimečné, nejen ty, co se zdají být správné.
- Řekněte, že děti v Ugandě dostaly podobný úkol (co si myslí o životě v ČR) a zde jsou jejich odpovědi. Promítněte prezentaci „Co si myslí děti v Ugandě?“ (v levém sloupci jsou odpovědi mladších dětí, v pravém starších, případně ji přečtěte a ukažte fotografie)
- Diskuze:
Co si žáci myslí o názorech dětí z Ugandy?
Co jim vadilo, s čím nesouhlasí?
Co jim připadalo legrační?
V čem mají děti z Ugandy pravdu?

Reakce žáků budou u některých bodů poměrně vyhraněné, bude následovat smích nebo prudký nesouhlas („No to snad ne...; Jak na tohle přišli?“).

Využijte reakcí žáků a vraťte se znovu k tomu, co žáci napsali o životě v Ugandě:

Změnil se nějak jejich názor?

Myslí si, že vše je správně?

Souhlasí s tím, co je na tabuli?

Není v jejich názorech nějaký podobný nesmysl?

- Zadejte žákům úkol, ať do příští hodiny zjistí něco o Ugandě a pokuste se společně nalézt správné (pravděpodobné) odpovědi.
- Diskutujte o tom, jakým způsobem asi děti z Ugandy došly ke svým názorům na Českou republiku a z čeho odvodili žáci své odpovědi o životě v Ugandě.
- Upozorněte na předsudky a zobecňující představy a na běžné omyly, jakých se v posuzování jiných kultur a zemí dopouštíme.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Uganda

Uganda se nachází ve východní Africe a sousedí se Súdánem, Keňou, Tanzánií, Rwandou a Kongem. Zabírá plochu 237.000 km² a má 25 milionů obyvatel. Hlavní město je Kampala. Úředním jazykem je angličtina, mluví se ale i jazykem luganda a nejméně třiceti dalšími místními jazyky. V Ugandě se pěstuje hlavně káva, cukrová třtina, čaj a tabák. Uganda je zároveň jednou z nejkrásnějších zemí Afriky. Winston Churchill ji při své návštěvě právem nazval „perlou Afriky“.

Podle oficiálních údajů patří Uganda mezi jeden z nejchudších a nejméně rozvinutých států světa. V populaci žije 1,7 milionu sirotků, více než 10 % obyvatel je HIV pozitivních, negramotnost v Ugandě dosahuje u mužů 26,3 % a u žen 49,8 %.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Nakresli mapu světa (Aktivita 7)
- Můj den (Aktivita 12)
- Děti ve světě (Aktivita 14)

3.2

AKTIVITA 13

Děti ve světě – rozdíly a podobnosti

CÍLE

- Žáci se seznámí se životy dětí v Moldavsku a Mongolsku (mj. prioritní země zahraniční rozvojové spolupráce ČR)
- Žáci se zamyslí, co mají společného s dětmi z jiných částí světa
- Žáci se zamyslí nad tím, co tvoří jejich identitu

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výchova k občanství, Zeměpis.
VMEGS, OSV (mezilidské vztahy).

PODKLADY / POMŮCKY

- dostatečný počet kopií listu „To jsem já“
- kopie informací o dětech z Moldavska a Mongolska

POPIS AKTIVITY

- Rozdejte žákům kopie listu „To jsem já.“
- Požádejte je, ať se zamyslí nad tím:
 - co je pro ně důležité
 - co je odlišuje od jiných
 - co tvoří jejich identitu
 - a vyplní list „To jsem já“
- Rozdělte žáky do trojic a každé trojici dejte jeden list s informací o dítěti z Mongolska nebo Moldavska a další kopii listu „To jsem já“.
- Požádejte je, ať vyplní list pro dítě, o kterém dostali informace.
- Žáci porovnají všechny 4 vyplněné listy ve skupině a pokusí se najít, co mají společného a jaké jsou mezi nimi rozdíly; také se zamyslí nad tím, na co by se chtěli zeptat dětí z Mongolska nebo Moldavska.
- Nechte žáky, ať postupně představí všechny děti z Mongolska a Moldavska třídě.
- Diskutujte s žáky o tom, co mají společného s dětmi z jiných částí světa a co je naopak odlišuje, na co by se chtěli zeptat a co je překvapilo. Všimněte si, zda převažují rozdíly nebo podobnosti, případně upozorněte žáky na věci, které mají společné a které opomněli uvést.

VARIANTY

Můžete zadat domácí úkol, ať žáci vyhledají základní informace o Moldavsku nebo Mongolsku. Tyto informace a fotografie dětí z aktivity a informace o nich mohou použít při přípravě nástěnky o rozvojové spolupráci.

Mongolsko

Mongolsko bývá nazýváno zemí modrého nebe, protože více než 260 dnů v roce svítí na široou mongolskou step slunce. Chaotická transformace z centrálně plánovaného hospodářství na tržní způsobila v devadesátých letech 20. století zhroutil ekonomického a sociálního systému. Mongolský venkov byl tímto hospodářským kolapsem zasažen citelněji než města. Špatná infrastruktura a nepříznivá situace ve zdravotnictví a školství ve venkovských oblastech způsobily, že mnoho obyvatel odešlo za prací do hlavního města Ulánbátaru.

V roce 2013 mělo v Mongolsku 2,892,876 obyvatel, z čehož více než polovina žila právě v Ulánbátaru. Mongolsko je jednou ze zemí, do kterých tradičně směřuje rozvojová pomoc České republiky.

Moldavsko

Země, která v minulosti patřila pod Osmanskou říši, poté náležela k Rumunsku a posléze byla součástí sovětského impéria. Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 získala nezávislost.

V posledních letech z Moldavska odešlo do zahraničí téměř čtyřicet procent práceschopného obyvatelstva, protože lidé ve vlastní zemi nenašli uplatnění, nebo za svoji práci dostali tak nízkou mzdu, že nedokázali uživit sebe a své rodiny. Doma po nich zůstali ti, o které je potřeba pečovat – opuštěné děti a staří a nemocní lidé. Moldavsko je jednou ze zemí, do kterých směřuje rozvojová pomoc České republiky.

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Pexeso (Aktivita 11)
- Můj den (Aktivita 13)

Česká republika na poli humanitární pomoci a rozvojové spolupráce

TEORIE

HUMANITÁRNÍ POMOC ČR DO ZAHRANIČÍ

Při poskytování pomoci do zahraničí spolupracují Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo vnitra o jejím poskytnutí rozhodují ministři (popř. vláda), podle naléhavosti situace, finančních zdrojů a v souladu s mezinárodními závazky a vlastními zájmy.

Formy humanitární pomoci ČR do zahraničí:

- záchranářská (záchranná jednotka)
- materiální
- finanční
- poradenská
- kombinovaná

Např. v prvním čtvrtletí roku 2013 směřovala finanční humanitární pomoc ČR **v souhrnné výši 28 685 000 Kč** do následujících zemí:

Barma

(ADRA – post-konfliktní podpora,
Člověk v tísni – zdravotní péče v konfliktních oblastech)

Jižní Súdán

(Člověk v tísni – reintegrace uprchlíků, Magna Děti v tísni – zdravotní péče o matky a děti)

Afghánistán

(Charita ČR – potravinové zabezpečení)

Etiopie

(ADRA – obnova vodních zdrojů)

Konžská demokratická republika

(Lékaři bez hranic – komplexní péče o oběti sexuálního násilí)

Mali

(Mezinárodní výbor Červeného kříže – pomoc obětem konfliktu)

Sýrie, Jordánsko, Libanon

(Člověk v tísni, Charita ČR, Diakonie ČCE – obyvatelstvo postižené konfliktem a uprchlíci)

Tato pomoc je organizovaná a financovaná Českou republikou a realizována prostřednictvím mezinárodních organizací (v systému OSN) nebo českých nevládních neziskových organizací. Vedle toho existuje humanitární pomoc poskytovaná nevládními organizacemi a financovaná z jiných zdrojů (veřejné sbírky, finanční dary od nadací apod.), přičemž takto financovaná pomoc je mnohem větší.

Celková částka, kterou ČR poskytla na zahraniční humanitární pomoc (bez zahraniční rozvojové spolupráce) v roce 2009 byla ve výši 85 mil. Kč. V dřívějších letech se částka pohybovala mezi 60 a 70 mil. Kč, rozpočet na rok 2013 je 73 mil. Kč.

Oproti tomu občané České republiky přispěli např. jen na pomoc obětem zemětřesení na Haiti (leden 2010) částkou 130 mil. Kč (vybráno ve veřejných sbírkách).

Zahraníční rozvojová spolupráce (ZRS) ČR

Termín „zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) ČR“ (dříve rozvojová pomoc) označuje oficiální pomoc státu méně rozvinutým zemím.

Spolupráce primárně vychází z potřeb partnerské strany a jejím cílem je odstraňování chudoby, podpora bezpečnosti a prosperity a rozvoj demokracie.

Dvoustranná ZRS označuje spolupráci mezi ČR a jiným státem, vícestranná ZRS zahrnuje více partnerů (například pomoc, kterou ČR poskytuje společně s dalšími zeměmi v rámci nějakého mezinárodního společenství).

Historie

Před rokem 1989 se Československo, stejně jako ostatní socialistické státy, silně angažovalo v rozvojovém světě. Rozvojová pomoc byla ovlivněna logikou studené války a pomoc proučila především do „mimoevropských socialistických zemí“, jako byla např. Kuba, Mongolsko, Severní Korea nebo Vietnam. Dále se rozvojová pomoc zaměřovala na „země přednostního zájmu“ (např. Ghana, Afghánistán, Etiopie) a „země československého zájmu z hlediska rozvoje dlouhodobých politických a hospodářských vztahů“ (např. Sýrie, Alžírsko, Mexiko, Venezuela nebo Írán). Jednalo se o hmotnou pomoc (léky, potraviny, pracovní nářadí), technickou pomoc (vysílání odborníků) nebo poskytování stipendií. Jako forma rozvojové pomoci byla chápána i přírážka k cenám dovezených surovin (např. na kubánský cukr).

V 90. letech 20. století neměla veřejnost v rozvojovou spolupráci důvěru. Tato nedůvěra pramenila především z negativních zkušeností z období komunistického režimu a negativní stanoviska sdílela do jisté míry i nová politická reprezentace, proto začátkem devadesátých let došlo na poli zahraniční rozvojové spolupráce k výraznému útlumu. Naopak se Československo – stejně jako po 2. světové válce – stává cílovou zemí rozvojové spolupráce.

Ke změně situace došlo v souvislosti se snahou České republiky začlenit se do západních politických a ekonomických struktur. V roce 1995 schválila česká vláda Zásady pro poskytování zahraniční pomoci a v letech 1996 – 2000 realizovala ČR rozvojové projekty ve čtyřiceti státech. Později došlo systematizaci a důraz začal být kladen na systémový přístup, založený ne na individuálních izolovaných projektech, ale na střednědobé rozvojové strategii. Od devadesátých let se současně se rozvíjí nevládní neziskový sektor, který funguje jako významný aktér v oblasti rozvojové spolupráce.

(Zdroj: www.rozvojovka.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr)

KONCEPCE ZAHRAŇIČNÍ SPOLUPRÁCE ČR NA OBDOBÍ 2010 – 2017

V roce 2010 schválila vláda Konceptci zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010 – 2017. Podle této koncepce se ZRS ČR má zaměřit hlavně na následující tři skupiny zemí – programové země, projektové země a země s pokračující spoluprací.

Programové země

Programovými zeměmi se rozumí ty partnerské země, kterým je v rámci ZRS přiznávána největší priorita a směřuje do nich také největší část finančních prostředků. S každou z programových zemí je připraven tzv. střednědobý program spolupráce.

- Afghánistán
- Bosna a Hercegovina
- Etiopie
- Moldavsko
- Mongolsko

Projektové země

Do projektových zemí přichází pomoc prostřednictvím individuálních projektů, I zde je však kladen důraz na systematicnost a naplňování dlouhodobých potřeb daných zemí.

- Gruzie
- Kambodža
- Kosovo
- Palestinská autonomní území
- Srbsko

Země, v nichž bude pokračovat spolupráce v jiném rozsahu než v minulém období

- Angola
- Jemen
- Vietnam
- Zambie

Podpora může být finanční, materiální, expertní a technická s cílem udržitelného rozvoje partnerských zemí.

Hlavními cíli české ZRS v současnosti jsou:

- snížení chudoby
- sociální a ekonomicko-průmyslový rozvoj
- postupná integrace partnerských zemí do světové ekonomiky
- rozvoj zemědělství
- rozvoj a upevnění demokracie, lidských práv a řádné správy věcí veřejných
- zavedení právních principů
- řízení migrace
- udržitelný rozvoj s důrazem na jeho environmentální složku
- postkonfliktní obnova

Finanční krize a financování ZRS

V roce 2009 došlo k omezení určitých projektů ale většina ZRS v rámci vícestranné spolupráce (příspěvky do mezinárodních organizací) je plánovaná a vyplývá z dlouhodobých závazků ČR, zůstává proto v původně plánované výši. Oficiální rozvojová pomoc ČR v roce 2011 byla 4 426,16 mil. Kč = 0,125% HND.

CO JE TO ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA (ČRA)?

Česká rozvojová agentura vznikla 1.1.2008 jako organizační složka Ministerstva zahraničních věcí a podporuje realizaci zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Mezi její hlavní úkoly patří:

- identifikuje témata spolupráce
- formuluje projekty
- vypisuje a vede výběrová řízení
- uzavírá smlouvy s dodavateli zboží, služeb a prací v rámci projektů ZRS
- řídí a kontroluje realizaci projektů ZRS
- podporuje české subjekty, které se snaží o zapojení do projektů ostatních dárců (zvláště Evropské komise)
- podporuje posilování kapacit v ZRS
- informuje o ZRS

Nejvýraznějším aktérem ZRS ČR je samozřejmě stát (vláda, Ministerstvo zahraničních věcí a další sektorová ministerstva), jeho působení by však bylo nemyslitelné bez úzké spolupráce s dalšími aktéry. Těmi rozumíme další subjekty, které se účastní výběrových a dotačních řízení zaměřených na rozvojové projekty a poté se podílejí na realizaci těchto projektů. Největší podíl na realizaci projektů české ZRS měly v roce 2007 soukromé firmy (45 procent).

Dále se na realizaci ZRS podílejí :

- nestátní neziskové organizace (např. Charita ČR, Člověk v tísni, ADRA, Diakonie ČCE)
- státní příspěvkové a rozpočtové organizace (např. Česká geologická služba, Ústav pro technickou normalizaci)
- akademické instituce (např. Univerzita Palackého v Olomouci, Institut tropů a subtropů České zemědělské univerzity)
- veřejnost

(Zdroj: www.rozvojovka.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr)

Co je na fotografii?

CÍLE

- upozornit žáky na fakt, že kvůli nedostatku informací můžeme často chybně posuzovat svět kolem nás

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Výchova k občanství (lidská práva, globalizace), Zeměpis, Výtvarná výchova – při variantě s dokreslováním obrázků.

OSV (kreativita, mezilidské vztahy), VMEGS, MKV, MV (kritické vnímání mediálních sdělení).

PODKLADY / POMŮCKY

- promítací zařízení
- prezentace „Co je na fotografii?“

POPIS AKTIVITY

- Rozdělte žáky do dvojic.
- Vysvětlíte jim, že budete promítat části fotografií a jejich úkolem je představit si, co je na zbytku fotografie.

Upozorněte na fakt, že často vidíme jen část reality a musíme si udělat úsudek o tom, jak vypadá „celý obrázek“ (zejména pokud jde o rozvojové země, skládáme si své představy o životě v těchto zemích z malých útržků různých informací. Podobně, jako když je vidět jen část fotografie...).

- Povzbudte žáky, aby uvažovali například o tom, jak se člověk na fotografii cítí, co právě dělá, kde je (v jaké zemi, jestli je na venkově nebo ve městě, sám nebo s jinými lidmi...).
- Zeptejte se, co je na zbytku fotografie.
- Promítněte celou fotografii.
- Okomentujte názory žáků na skutečnou fotografii, diskutujte o tom, podle čeho žáci došli k názoru, co je na zbytku fotografie a zda uhodli, co je na skutečné fotografii.
- Diskutujte se žáky o tom, která fotografie je nejvíce překvapila a proč.
- Na závěr shrňte nejzajímavější názory a znovu upozorněte na to, jak mohou naše názory a předsudky vycházet z nedostatku informací.

Aktivita je vhodná jako součást tématu rozvojové spolupráce ČR. Vysvětlíte žákům, že oficiální rozvojová spolupráce České republiky směřuje především do tzv. prioritních zemí (viz teoretická část kapitoly). Stát, nezisková organizace (i občan), který má v úmyslu poskytnout pomoc rozvojovým zemím, se musí rozhodnout, kam tuto pomoc směřovat. Při tomto rozhodování přichází v úvahu různé faktory a je nutné dbát na úplnost informací, na základě kterých se rozhodujeme.

Někdy je ovšem obtížné (zejména v soukromé oblasti) získat relevantní informace a jsme nuceni udělat si úsudek na základě neúplných informací a jistých zobecnění. Aktivita ukazuje, jak se můžeme při tvorbě úsudku mýlit.

VARIANTY

- fotografie na přiloženém CD jsou pouze orientační a je možné jakkoli obměňovat

pro práci ve skupinách a hlubší diskuzi o fotografiích:

- fotografie můžete vytisknout a zakrýt papírem s vystřiženým otvorem tak, aby byla vidět jen požadovaná část fotografie (podobně jako v prezentaci)
- třídu rozdělte do skupin po 4 žácích
- každé skupině dejte jednu nebo dvě fotografie a nechte diskutovat
- poté jim ukažte zbytek fotografie, případně vyzvěte, aby svou fotografii prezentovali ostatním skupinám

pro výtvarnou výchovu:

- vybrané fotografie vytiskněte, vystřihněte z nich požadovanou část
- nechte žáky, ať část fotografie nalepí na papír a pokusí se ji dokreslit podle jejich představ

NAVAZUJÍCÍ AKTIVITY

- Anketa (Aktivita 16)

Anketa

**SKUPINOVÁ AKTIVITA, NUTNÁ DOMÁCÍ PŘÍPRAVA
(ANKETA MEZI ZNÁMÝMI, PŘÍBUZNÝMI APOD.).
VYUŽITELNÁ I K JINÝM TÉMATŮM GRV.**

CÍLE

- žáci se aktivně zapojí do zjišťování postojů a názorů lidí ve svém okolí na rozvojové země
- žáci dokáží vyjmenovat země, kam směřuje zahraniční rozvojová spolupráce ČR a blíže se seznámí se situací v těchto zemích
- žáci dokáží identifikovat předsudky a stereotypní představy
- žáci zjistí, jak vyhledávat relevantní informace

VZDĚLÁVACÍ OBOR / PRŮŘEZOVÉ TÉMA

Český jazyk a literatura (mluvený a písemný projev, kritické čtení), Informační a komunikační technologie (internet, relevance informačních zdrojů, prezentování informací), Zeměpis.
VMEGS, MV (kritické čtení a vní mání mediálních sdělení), OSV (hodnoty, postoje a praktická etika, mezilidské vztahy).

PODKLADY / POMŮCKY

- médium pro prezentaci práce skupin (podle možností a zaměření: tabule/ počítač a projektor/nástěnka)

POPIS AKTIVITY

Aktivita se skládá ze 3 částí: 10 minut na zadání, domácí příprava (anketa a hledání informací) a prezentace výsledků a diskuze (celá vyučovací hodina).

Zadání (10–15 minut)

- Rozdělte třídu do skupin podle počtu prioritních zemí (doporučujeme zařadit pouze programové a projektové země).
- Každé skupině určete (např. losem) jednu z prioritních zemí zahraniční rozvojové spolupráce ČR (viz teoretický úvod kapitoly); o této zemi budou dělat anketu a zjišťovat podrobnější informace.
- Zadejte žákům úkol:

udělejte anketu (tj. krátké nereprezentativní dotazníkové šetření), tedy zeptejte se svých známých, kamarádů, příbuzných, co vědí a co si myslí o vybrané zemi

Příklad otázek:

Co víš o zemi XY?
Má něco společného s ČR?
Chtěl/a bys tam někdy cestovat? Proč ano? Proč ne?
Jaká je tam životní úroveň?
Jak se tam lidem žije?

Každá skupina vytvoří jednotný soubor otázek a zjistí odpovědi asi deseti lidí. Odpovědi skupina zpracuje ve formě referátu (prezentace na počítači). Následně skupina zjistí základní informace o vybrané zemi a pokusí se zjistit odpovědi na otázky - co má společného s ČR - jaká je tam životní úroveň (případně, jak se tam lidem žije).

Prezentace výsledků, reflexe (celá vyučovací hodina)

- Jednotlivé skupiny prezentují, co zjistily během ankety, základní informace o vybrané zemi, jak názory respondentů odpovídají skutečnosti.
- Diskuze – ptejte se žáků, co se dozvěděli nového:
 - o zemích
 - o názorech svých blízkých
 - co je překvapilo
 - jestli bylo obtížnější zpovídat své blízké, nebo hledat relevantní informace o konkrétní zemi
 - kde a jakým způsobem hledali a ověřovali informace
 - co si zapamatují, odnesou z této aktivity
- Shrňte nejdůležitější informace, připomeňte zajímavé výsledky anket upozorněte na předsudky a stereotypní názory a na jejich rozdílnost s realitou.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Prioritní země zahraniční rozvojové spolupráce ČR:

Programové země: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko, Mongolsko.

Projektové země: Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území a Srbsko.

Země s pokračující spoluprací: Angola, Jemen, Vietnam, Zambie

VARIANTY

Jednodušší verze pro nižší ročníky:

- Zmenšete počet zemí a domácí práci žáků omezte pouze na anketu, tedy: rozdělte třídu do skupin a každé skupině zadejte zemi podle vlastního výběru, nebo určete stejnou zemi pro všechny skupiny nejlépe některou z prioritních zemí ZRS ČR, například Mongolsko)
- Dejte žákům za úkol, ať udělají anketu a při hodině prezentují výsledky
- Připravte si informace o zemi, prezentujte je žákům a společně hledejte rozdíly mezi fakty a názory z ankety

Odkazy, zdroje

POUŽITÉ ZDROJE

Background report. Valné shromáždění (GA) - Oficiální rozvojová pomoc (ODA). Pražský model spojených národů. (ke stažení na: http://www.studentsummit.cz/data/1296395755660BGR_GA_ODA.pdf)

Globální problémy a rozvojová spolupráce. Manuál ČvT (ke stažení na: www.rozvojovka.cz/index.php?id=199)

How do we know it is working? RISC, 2008. ISBN-976-1-874709-10-6

Mediální příručka (Rozvojové cíle tisíciletí), finep, 2008.

Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání, VÚP, Praha 2005.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha), MŠMT, Praha 2001.

Pamoja, Pamoja Teachers Manual 2010 – 2011. Trocaire, 2010

Partners in Rights: Creative Activities Exploring Rights and Citizenship for 7-11 Year Olds. Save the Children, 2000. ISBN-10: 1841870277.

Teaching the Global Dimension; a handbook for teacher education. Manchester: Development Education Project a Faculty of Education at Manchester Metropolitan University. ISBN-978-1-869818-59-3.

What is Development? KS3. TIDE - global learning. ISBN-10: 0 948838 86 8; ISBN-13: 978-0-948838-86-6.

80:20 Development in an Unequal World. 5. vydání. 80:20 Educating an Acting for a Better World, Ireland. ISBN 0-9554263-0-8.

UŽITEČNÉ ODKAZY

Adra: www.adra.cz

Česká rozvojová agentura (ČRA): www.czda.cz

Člověk v tísni: www.clovekvitsni.cz, www.rozvojovka.cz, www.varianty.cz

Diakonie Českobratrské církve evangelické: www.diakonie.cz

České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS): www.fors.cz

Charita Česká republika: www.charita.cz, www.caritasczech.org

Informační centrum OSN v Praze: www.osn.cz

MAGNA Děti v tísni: www.magnadetivitsni.cz

Ministerstvo zahraničních věcí: www.mzv.cz/pomoc

Caritas Internationalis: www.caritas.org

Care: www.care.org, www.care.cz

ECHO (Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu): <http://ec.europa.eu/echo/>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
(Mezinárodní federace společenství Červeného kříže a Červeného půlměsíce):
www.ifrc.org

International Rescue Committee: www.theirc.org

Lékaři bez hranic (Médecins sans Frontières): www.lekari-bez-hranic.cz,
www.msf.org,

OCHA (Úřad pro koordinaci humanitární pomoci OSN): www.unocha.org

Oxfam: www.oxfam.org.uk

Save the Children: www.savethechildren.org

UNHCR (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky): www.unhcr.org,
www.unhcr-centraleurope.org/cz/

UNICEF (Dětský fond OSN): www.unicef.org

WFP (Světový potravinový program): www.wfp.org

World Vision: www.worldvision.org